

Agroresursu un
ekonomikas
institūts

EIROPAS SAVIENĪBA
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS
Eiropas Lauksaimniecības fonds
lauku attīstībai

Ziņojums

Lauku attīstības programma 2014-2020

Nepārtrauktās novērtēšanas sistēmas ietvaros veikts pētījums

Lauksaimniecības nozarei piešķirtā atbalsta un
atdeves efektivitātes izvērtējums dalījumā pa
lauksaimniecības sektoriem

AREI Lauku attīstības novērtēšanas daļa

2023. gada septembris

Saturs

1. KOPSAVILKUMS.....	5
2. DARBA SATURS.....	6
3. IZMANTOTIE/APKOPOTIE DATI UN IZVĒLĒTĀS METODEDES	7
4. DATU ANALĪZE	9
4.1. Lauksaimniecības sektori un to ekonomisko rādītāju raksturojums.	9
4.1.1 Apgrozījums	9
4.1.2 Darba devēji un ņēmēji.....	10
4.1.3 Nodarbināto ienākumi	11
4.2. Pārskats par samaksātajiem nodokļiem lauksaimniecības nozarē kopumā un sadalījumā pa specializācijām	12
4.2.1 Iedzīvotāju ienākuma nodoklis (IIN).....	13
4.2.2 Valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas (VSAOI).....	14
4.2.3 Uzņēmumu ienākumu nodoklis (UIN)	14
4.2.4 Nekustāmā īpašuma nodoklis (NĪN)	15
4.2.5 Pievienotās vērtības nodoklis (PVN).....	16
4.2.6 Nodokļi un saimniecību ekonomiskie rādītāji	17
4.3. Rādītāju salīdzinājums pa valstīm.....	20
4.3.1 Apsaimniekotā LIZ platība.....	21
4.3.2 Darba ieguldījums	22
4.3.3 Izlaide	23
4.3.4 Neto pievienotā vērtība.....	25
4.3.5 Saņemtais atbalsts.....	27
4.4. Nozares devums tautsaimniecībai	29
5. SECINĀJUMI UN IETEIKUMI	31
6. PIELIKUMI	34

TABULU SARAKSTS

3.1.tabula. SUDAT izlases apjoms un datu pārstāvniecība 2021. gadā.....	8
4.1.1.tabula. Apgrozījuma rādītāji sadalījumā pa specializācijām, 2018.-2020.g.	10
4.1.2.tabula. Darba devēju un darba ņēmēju skaits sadalījumā pa specializācijām, 2018.-2022.g.	11
4.1.3.tabula. Vidējais bruto atalgojums pa specializācijām, 2018.-2022.g.....	12
4.1.4.tabula. Nodokļu maksātāju skaits sadalījumā pa specializācijām, 2018.-2022.g.	13
4.1.5.tabula. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksājumi sadalījumā pa specializācijām, 2018.-2022.g.	13
4.1.6.tabula. VSAOI maksājumi sadalījumā pa specializācijām, 2018.-2022.	14
4.1.7.tabula. UIN maksājumi sadalījumā pa specializācijām, 2018.-2022.	15
4.1.8.tabula. NĪN maksājumi sadalījumā pa specializācijām, 2018.-2022.	15
4.1.9.tabula. Pievienotās vērtības nodokļa maksājumi sadalījumā pa specializācijām, 2018.-2022.	16
4.1.10.tabula. Kopējā nodokļu bilance sadalījumā pa specializācijām, 2018.-2022. ..	16
4.1.11.tabula. Nodokļu bilance vidēji uz 1 nodokļu maksātāju sadalījumā pa specializācijām, 2018.-2022.....	17
4.2.1. tabula. Aprēķinātie nodokļi sadalījumā pa specializācijām, 2015.-2021.g.....	18
4.2.2. tabula. Nodokļu un apsaimniekotās platības attiecība sadalījumā pa specializācijām, 2015.-2021.g.....	18
4.2.3. tabula. Nodokļu un ieguldītā darbaspēka attiecība sadalījumā pa specializācijām, 2015.-2021.g.....	19
4.2.4. tabula. Nodokļu un produkcijas vērtības attiecība sadalījumā pa specializācijām, 2015.-2021.g.	19
4.2.5. tabula. Nodokļu un atbalsta maksājumu attiecība sadalījumā pa specializācijām, 2015.-2021.g.	20
4.3.1.tabula. Vidējā saimniecības apsaimniekotā LIZ platība sadalījumā pa specializācijām, vidēji 2015.-2021.g. (ha).....	21
4.3.2.tabula. Darbaspēka ieguldījums sadalījumā pa specializācijām, vidēji 2015.-2021.g.....	22
4.3.3.tabula. Produkcijas izlaide sadalījumā pa specializācijām, vidēji 2015.-2021.g.	24
4.3.4.tabula. Neto pievienotā vērtība sadalījumā pa specializācijām, vidēji 2015.-2021.g.....	26
4.3.5.tabula. Saņemtais atbalsts sadalījumā pa specializācijām, vidēji 2015.-2021.g.	27
4.3.6. tabula. Reitinga aprēķins specializācijām 2021. gadā	29
4.3.7. tabula. Aprēķinātie specializāciju reitingi pa gadiem	30
3.pielikums. Galveno rādītāju izmaiņas 2021.g. pret 2015.g., %	40

LIETOTIE SAĪSINĀJUMI

AREI	Agroresursu un ekonomikas institūts
CSP	Centrālā statistikas pārvalde
FADN	Farm Accountancy Data Network (Eiropas lauku saimniecību uzskaites datu tīkls)
IIN	Iedzīvotāju ienākuma nodoklis
LAD IS	Lauku atbalsta dienesta informācijas sistēma
LAND	Lauku attīstības novērtēšanas daļa
LEK	Lauksaimniecības ekonomiskais kopaprēķins
LIZ	Lauksaimniecībā izmantojamā zema
NĪN	Nekustāmā īpašuma nodoklis
PLE	Pilna laika ekvivalents
PVN	Pievienotās vērtības nodoklis
SUDAT	Latvijas lauku saimniecību uzskaites datu tīkls
UIN	Uzņēmumu ienākuma nodoklis
VPM	vienotais platību maksājums
VSAOI	Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas

1. KOPSAVILKUMS

Pētījums tika veikts, izmantojot publiski pieejamos SUDAT un FADN datus par lauksaimniecības ekonomiskiem rādītājiem Latvijā un kaimiņvalstīs, kā arī VID sagatavoti dati par nodokļu maksātājiem, darbaspēku un nodokļiem Latvijas lauksaimniecības sektoros pēc NACE 2.redakcijas koda.

Iegūta informācija tika analizēta ar nolūku iegūt lauksaimniecības ekonomisko rādītāju starptautisko salīdzinājumu specializāciju griezumā un novērtēt nozares ieguldījumu Latvijas tautsaimniecībā.

Secinājumi atspoguļo pēdējo gadu lauksaimniecības tendences, ļauj novērtēt un savstarpēji salīdzināt lauksaimniecības specializāciju virzienus un spriest par Latvijas konkurētspēju uz starptautiskā salīdzinājuma fona ar Igauniju, Lietuvu un Poliju, ņemot vērā izvēlētos rādītājus.

Darba ietvaros ir izstrādāta lauksaimniecības specializāciju virzienu attīstības līmeņa un atbalsta atdeves novērtēšanas metode, kas ir izmantojama nozares attīstības un atbalsta politikas plānošanas un analīzes vajadzībām.

Atvēlētais izpildes termiņš un pieejamie dati noteica pētījuma detalizācijas pakāpi.

Darbu sagatavoja Agrosursu un ekonomikas institūta (AREI) Bioekonomikas nodaļas Lauku attīstības novērtēšanas daļas (LAND) piesaistītais pētnieks *Mg.oec.A.Lismanis* sadarbībā ar *Dr.oec.A.Vēveri*, *Mg.sc.ing.E.Bengas* vadībā.

2. DARBA SATURS

Darba mērķis ir veikt lauksaimniecības nozarei piešķirtā valsts un ES atbalsta lauksaimniecībai un lauku attīstībai sadalījuma un atbalsta maksājumu atdeves efektivitātes izvērtējumu, kā arī izvērtēt lauksaimniecības nozares sadalījumā pa sektoriem devumu Latvijas tautsaimniecībai kopumā laika periodā no 2015. – 2022. gadam; definēt rādītājus, ar kuriem turpmāk analizēt valsts un ES atbalsta lauksaimniecībai un lauku attīstībai ieguldījumu sadalījumā pa lauksaimniecības sektoriem, ar kuriem analizēt atbalsta maksājumu atdeves efektivitāti, kā arī lauksaimniecības nozares sadalījumā pa sektoriem devumu Latvijas tautsaimniecībai kopumā.

Darba izpildei noteikti sekojoši *darba uzdevumi*:

1. Lauksaimniecības sektori un to ekonomisko rādītāju raksturojums.

Šajā sadaļā tiek analizēti rādītāji katrā no sektoriem: apgrozījums, darba devēji un ņēmēji, kā arī nodarbināto ienākumi.

2. Pārskats par samaksātajiem nodokļiem lauksaimniecības nozarē kopumā un sadalījumā pa sektoriem un devums tautsaimniecībā.

Šeit tiek analizēti kopējie samaksātie nodokļi (iedzīvotāju ienākumu nodoklis, uzņēmumu ienākumu nodoklis, valsts sociālās apdrošināšanas izmaksas, pievienotās vērtības nodoklis, nekustamā īpašuma nodoklis); izvērtēts lauksaimniecības nozares devumu Latvijas tautsaimniecībai kopumā dalījumā pa sektoriem.

3. Salīdzinājums ar kaimiņvalstīm.

Salīdzināta apkopotā informācija ar situāciju valsts ieguldījumos lauksaimniecībā, ar FADN pieejamiem datiem (Igaunija, Lietuva, Polija).

4. Secinājumi un ieteikumi par atbalstu lauksaimniecībai un nozares devumu tautsaimniecībā.

Sagatavots rādītāju saraksts, ar pamatojumu kā tos izmantot, analizējot valsts un ES atbalsta lauksaimniecībai un lauku attīstībai ieguldījumu lauksaimniecībā sadalījumā pa lauksaimniecības sektoriem un atbalsta maksājumu atdeves efektivitāti, kā arī lauksaimniecības sektoru devumu Latvijas tautsaimniecībai kopumā.

3. IZMANTOTIE/APKOPOTIE DATI UN IZVĒLĒTĀS METODEDES

Atbilstoši darba uzdevumam, no Valsts ieņēmumu dienesta (VID) tika pieprasīti šādi dati dalījumā pa specializācijām:

- kopējie samaksātie nodokļi;
- iedzīvotāju ienākumu nodoklis;
- uzņēmumu ienākumu nodoklis;
- valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas;
- pievienotās vērtības nodoklis;
- darbinieku skaits;
- apgrozījums.

Datus bija nepieciešams sniegt par laika periodu no 2018. gada sadalījumā pa lauksaimniecības apakšnozarēm.

Pēc sākotnējo datu saņemšanas tika konstatēts, ka dati ir sniegti par atšķirīgiem izlases apjomiem:

- apgrozījuma dati sniegti tikai par tiem nodokļu maksātājiem, kas ir iesnieguši gada pārskatus;
- darba ņēmēju datus nodrošina informācija no darba devēja ziņojumiem. VID datus apkopo, neievērtējot darbinieku faktisko noslodzi;
- nodokļu dati ir sniegti par visiem nozares dalībniekiem, kas ir veikuši vismaz viena nodokļa veida maksājumus;
- nodokļu maksātāji paši nosaka savu pamatdarbības veidu un VID visus iesniegtos datus attiecina tieši uz izvēlēto pamatdarbības veidu, pat ja nodokļu maksātājs darbojas vairākās nozarēs.

Ņemot vērā iepriekš minēto, tika pieprasīti papildus dati par gada pārskatu iesniedzēju skaitu, darba devēju skaitu un nodokļu maksātāju skaitu par katru apakšnozari un par katru apskatāmā perioda gadu.

Ņemot vērā to, ka VID datus dala pa apakšnozarēm pēc NACE 2.red. kodiem četru zīmju detalizācijā, šie dati tika pārgrupēti atbilstoši SUDAT pieņemtam dalījumam pa specializācijas virzieniem. Daļa no datiem, kas nav attiecināma uz SUDAT specializācijām, tika izslēgta no tālākās analīzes.

Papildus uz SUDAT informācijas pamata tika prognozēti nekustamā īpašuma ieņēmumi, lai varētu novērtēt pilnu nodokļu masu, ko ģenerē nozare. Tas saistīts ar to, ka VID neadministrē nekustamā īpašuma nodokļu maksājumus.

Ekonomisko rādītāju salīdzinājums starp darba uzdevumā definētām valstīm balstās uz FADN - *farm accountancy data network*¹ informācijas analīzes par laika periodu no 2015.g. līdz 2021. g. Dati par 2022. gadu uz pētījuma veikšanas brīdi nebija pieejami, jo šo datu publicēšanai ir raksturīga laika nobīde ap 1.5 gadu.

Atbilstoši FADN (SUDAT) metodikai, šie dati balstās uz izlases apsekojumu, kurā tiek iekļautas saimniecības virs noteikta ekonomiskā lieluma sliekšņa. Pētījumā iekļautajās valstīs FADN reprezentē saimniecības, sākot ar standarta izlaides līmeni 4000 EUR.

¹ <https://agridata.ec.europa.eu/extensions/FarmEconomyFocus/FADNDatabase.html>

3.1.tabula. SUDAT izlases apjoms un datu pārstāvniecība 2021. gadā

Specializācijas	Izlase, saimniecību skaits	Pārstāvniecība, saimniecības
Visas saimniecības	1000	22390
Laukkopība	394	7561
Dārzenkopība	11	352
Ilggadīgas kultūras	16	320
Piena lopkopība	278	5547
Ganību mājlopi	125	2967
Cūkkopība un putnkopība	10	531
Jaukta augkopība	13	394
Jaukta lopkopība	16	710
Jaukta specializācija	137	4009

Detalizētāka informācija par SUDAT metodoloģiju, tai skaitā saimniecību dalījumu pa specializācijām, ir atrodamā <https://sudat.arei.lv/pub/SUDAT%20metodika.pdf>.

Padziļinātai nodokļu un atbalsta maksājumu analīzei tika izmantoti SUDAT dati par laika periodu 2015.-2021. g.

Pētījuma veikšanai ir izmantotas matemātiski statistisko datu analīzes metode dinamikas/laika rindu analīzei, vidējo un relatīvo rādītāju analīzei. NĪN prognozēšanas vajadzībām tika izmantota lineārās regresijas modelis (1.pielikums). Nozares devums lauksaimniecībai tika noteikts ar daudzkritēriju ranžēšanas metode, kuras ietvaros aprēķināti vairāki indeksi, parādot katras specializācijas relatīvo nozīmīgumu.

4. DATU ANALĪZE

Datu analīze sadalīta četros blokos, ņemot vērā gan 2. nodaļā formulētus darba uzdevumus, gan sniegtās informācijas specifiku un ierobežojumus, gan pētījuma struktūras loģiku:

- Lauksaimniecības sektoru un to ekonomisko rādītāju raksturojums, kurā izmantoti gan VID, gan CSP dati;
- Pārskats par samaksātiem nodokļiem;
- Salīdzinājums ar kaimiņvalstīm, pamatojoties uz FADN datiem;
- Nozares devums tautsaimniecībai, kas balstās uz 3 iepriekšējo bloku analīzes rādītājiem.

4.1. Lauksaimniecības sektori un to ekonomisko rādītāju raksturojums.

Šajā nodaļā tiks apskatīti rādītāji, kas balstās uz VID sniegtās informācijas:

- apgrozījums;
- darba devēju un darba ņēmēju skaits;
- nodarbināto ienākumi.

Detalizēta analīze par citiem rādītājiem, kas izmantojami sektoru analīzē un novērtēšanā (LIZ platību apsaimniekošanu, produkcijas izlaide, pievienoto vērtību, saņemto atbalstu) ir iekļauta 4.3. nodaļā.

4.1.1 Apgrozījums

Apgrozījuma rādītāji VID ir sagatavojis un sniedzis ierobežotā apjomā:

- apgrozījuma rādītājus VID ir apkopojis tikai no iesniegtajiem gada pārskatiem, līdz ar to atbilstoši normatīvo aktu prasībām pārskatu iesniegšanas termiņš par 2022. gadu pētījuma izstrādes laikā vēl nebija iestājies. Tātad, gada pārskati bija saņemti tikai no daļas nodokļu maksātāju, šie dati netika apkopoti un attiecīgi VID tos nav sniedzis;
- atbilstoši VID skaidrojumam, pašreiz notiek VID IT sistēmas pilnveides darbi, kuru rezultātā nav iespējams atlasīt un sniegt datus par 2021. gadā apgrozījumu atbilstoši AREI pieprasītam griezumam. Šāda atbilde tika sniegta gan šī gada maijā, gan augustā;
- apgrozījuma dati ir apkopoti no gada pārskatiem, individuālā komersanta gada pārskatiem, biedrības, nodibinājuma un arodbiedrības gada pārskatiem. Tātad, šī informācija neietver datus no nodokļu maksātājiem, kas gada pārskatus nesagatavo.

Viss iepriekš minētais noved pie tā, ka saņemtā informācija sniedz priekšstatu tikai par 3 gadiem 5 gadu vietā un par ierobežotu lauksaimnieku skaitu, tāpēc iegūtie secinājumi var neprecīzi atspoguļot situāciju.

Sniegtā informācija ir apkopota zemāk (skat. 4.1.1 tabulu).

4.1.1.tabula. Apgrozījuma rādītāji sadalījumā pa specializācijām, 2018.-2020.g.

Specializācija	Apgrozījums*, milj. EUR			Apgrozījumu deklarējošo skaits		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Laukkopība	360.4	435.8	504.8	1149	1179	1198
Dārzenkopība	46.8	49.4	51.9	206	209	205
Ilggadīgās kultūras	16.2	17.3	19.2	218	231	242
Piena lopkopība	79.5	85.4	86.0	363	344	328
Ganību mājlopi	16.7	16.7	23.0	259	259	261
Cūkkopība un putnkopība	218.3	244.6	239.5	72	72	67
Jaukta specializācija	317.1	375.6	395.6	1482	1515	1499
Kopā:	1054.9	1224.8	1320.0	3749	3809	3800

Avots: VID, apgrozījumu norāda iesniedzējs

Ir jāatzīmē, ka pēc CSP datiem lauksaimniecības produkcijas vērtība faktiskajās cenās 2020.g. ir 1726 milj. EUR, ko var pielīdzināt nozares kopējam apgrozījumam. Tas nozīmē, ka VID dati par lauksaimniecības komersantu apgrozījumu aptver 76% no kopējā apgrozījuma, līdz ar to datu ir uzskatāmi par reprezentatīviem.

Vislielākais kopējais apgrozījums ir laukkopībā, kas 2020. gadā veido 38% no kopējā VID apkopotā apgrozījuma. Tālāk seko jaukta specializācija (30%), cūkkopība un putnkopība (18%), piena lopkopība (7%). Triju gadu laikā apgrozījums ir pieaudzis visās specializācijās vidēji par 25% ar visstraujāko pieaugumu laukkopībā (40%), jauktā specializācijā šis rādītājs ir bijis 30%, cūkkopībā un putnkopībā, kā arī piena lopkopībā pieauguma temps ir bijis zemāks par vidējo – attiecīgi 10% un 8%.

Apgrozījumu deklarējošo nodokļu maksātāju skaits triju gadu laikā kopumā ir mainījies nebūtiski – pieaugums par 1%, tomēr laukkopībā tas bijis lielāks (4%), bet cūkkopībā un putnkopībā skaits ir samazinājies par 7%, piena lopkopībā par 10%. Lielāko daļu no gada pārskatu iesniegušiem nodokļu maksātājiem veido jaukta specializācija (39%) un laukkopība (32%), bet lopkopības specializācijas maksātāji kopā tikai 17%.

Analizējot vidējo apgrozījumu 2020.gadā uz 1 gada pārskata iesniedzēju, ir redzams, ka tikai cūkkopībā/putnkopībā un laukkopībā tas pārsniedz lauksaimniecības vidējo līmeni – attiecīgi 10 reizes un par 21%. Triju gadu laikā vidējais apgrozījums ir pieaudzis par 23%, bet ganību mājlopu un laukkopības specializācijā tas ir audzis straujāk – attiecīgi par 36% un 34%.

4.1.2 Darba devēji un ņēmēji

Darba devēju skaits ir nedaudz pieaudzis kopš 2018. gada – par 4% jeb 188 komersantiem, kopumā apkopota informācija par 4702 darba devējiem. Visstraujākais darba devēju pieaugums ir konstatējams laukkopībā (18%), palielinājums ir novērots arī ilggadīgo kultūru un ganību mājlopu specializācijās – attiecīgi par 17% un par 4%. Pārējās specializācijas darba devēju skaits ir samazinājies (skat. 4.1.2.tabulu).

Vislielākais darba devēju skaits ir jauktā specializācijā, tās īpatsvars sasniedz 45%, aiz kuras seko laukkopība (29%) un piena lopkopība (9%).

Savukārt darba ņēmēju kopējais skaits attiecīgajā laika periodā ir samazinājies par 4% (līdz 20178), pieaugums ir novērojams tikai ganību mājlopu, laukkopības un

ilggadīgo kultūru specializācijās – attiecīgi par 9%, 3% un 0.4%. Vislielākais samazinājums ir cūkkopības/putnkopības specializācijā – par 11%. Atbilstoši CSP datiem algoto darbu strādājošo skaits lauksaimniecībā 2020. gadā ir bijis gandrīz 23 tūkst., bet pēc VID datiem gandrīz 21 tūkstotis. Tas nozīmē, ka VID dati aptver 91% no visa darbaspēka, kas ir uzskatāms par ļoti augstu reprezentācijas līmeni.

Vislielāko darba ņēmēju skaitu nodarbina jaukta specializācija – 39%, vēl 28% nodarbina laukkopība, bet piena lopkopība un cūkkopība/putnkopība katra pa 10%. Īpaši ir jāuzsver, ka cūkkopības/putnkopības specializācijas uzņēmumi nodarbina 6.5 reizes vairāk darbiniekus nekā vidēji lauksaimniecībā – attiecīgi 27.9 un 4.3. Vidēji vismazākais darba vietu skaits ir ganību mājlopu un ilggadīgo kultūru specializācijās, kur tas nepārsniedz 3 darbiniekus. Kopumā vidējais darba ņēmēju skaits piecu gadu laikā ir samazinājies gandrīz visu specializāciju saimniecībās – ilggadīgo kultūru saimniecībās par 14%, laukkopībā par 12%, bet vidēji visās saimniecībās par 8%.

4.1.2.tabula. Darba devēju un darba ņēmēju skaits sadalījumā pa specializācijām, 2018.-2022.g.

Specializācija	Darba devēju skaits					Darba ņēmēju skaits				
	2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
Laukkopība	1151	1198	1238	1296	1354	5538	5533	5630	5625	5713
Dārzenkopība	248	249	243	243	234	1317	1344	1406	1350	1272
Ilggadīgās kultūras	185	194	201	208	216	631	624	646	661	634
Piena lopkopība	445	445	438	429	438	2171	2157	2095	2069	2071
Ganību mājlopi	256	267	270	272	266	590	614	625	635	641
Cūkkopība un putnkopība	71	70	71	71	69	2159	2094	2099	2107	1923
Jaukta specializācija	2164	2200	2190	2183	2129	8557	8657	8471	8277	7925
Kopā:	4518	4623	4650	4702	4706	20963	21022	20973	20724	20178

Avots: VID

4.1.3 Nodarbināto ienākumi

Visaugstākos ieņēmumus darba ņēmējiem nodrošina 2 specializāciju saimniecības – cūkkopība/putnkopība un laukkopība, kas attiecīgi par 54% un 11% pārsniedz vidējo atalgojuma līmeni lauksaimniecībā. Visās pārējās specializācijās atalgojuma līmenis ir būtiski zemāks par vidējo.

VID aprēķinātais vidējais bruto atalgojuma līmenis piecu gadu laikā vidēji ir pieaudzis par 42% (skat. 4.1.3. tabulu). Visstraujākais pieaugums tika konstatēts piena lopkopības specializācijā – par 48%, tomēr atalgojuma līmenis šajā specializācijā joprojām ir tikai 89% no lauksaimniecības vidējā līmeņa. Līdzīga tendence ir arī jauktas specializācijas saimniecībās – straujš pieaugums (47%), tomēr joprojām salīdzinoši zems atalgojums pret vidējo līmeni – tikai 87%.

4.1.3.tabula. Vidējais bruto atalgojums pa specializācijām, 2018.-2022.g.

Specializācija	Vidējais bruto atalgojuma līmenis, EUR/ mēn.*				
	2018	2019	2020	2021	2022
Laukkopība	713	773	834	900	1014
Dārzenkopība	525	563	617	685	775
Ilggadīgās kultūras	399	417	433	500	561
Piena lopkopība	551	578	619	700	813
Ganību mājlopi	425	432	457	518	579
Cūkkopība un putnkopība	1080	1149	1189	1209	1402
Jaukta specializācija	541	581	621	695	794
Kopā:	643	687	734	800	911
<i>Augkopība un lopkopība, medniecība un saistītas palīgdarbības**</i>	<i>847</i>	<i>887</i>	<i>933</i>	<i>994</i>	<i>1 110</i>
<i>Vidēji valstī**</i>	<i>1 004</i>	<i>1 076</i>	<i>1 143</i>	<i>1 277</i>	<i>1 373</i>
* - aprēķins uz 1 darba ņēmēju, neievērtējot noslodzi					
** - aprēķins uz 1 pina darba laika vienību (PLE)					

Avots: VID, CSP

Salīdzinot VID datus ar CSP sniegto informāciju par vidējo atalgojuma līmeni lauksaimniecībā, ir redzamas būtiskas atšķirības par gandrīz 20%, ko nosaka CSP aprēķina metodoloģija – atalgojums tiek dalīts uz darbinieku skaitu, kas ir izteikts normāla darba laika vienībās jeb pilna laika ekvivalentā (PLE).

Tomēr gan VID dati, gan CSP statistika parāda kopējo problēmu – atalgojuma līmenis lauksaimniecībā joprojām ir zemāks par vidējo valstī.

4.2. Pārskats par samaksājamiem nodokļiem lauksaimniecības nozarē kopumā un sadalījumā pa specializācijām

Šajā nodaļā ir apskatīti pa specializācijām sekojoši nodokļu veidi:

- iedzīvotāju ienākumu nodoklis;
- valsts sociālās apdrošināšanas izmaksas,
- uzņēmumu ienākumu nodoklis,
- nekustāmā īpašuma nodoklis;
- pievienotās vērtības nodoklis.

VID administrēto nodokļu iekasēšanas apjoms pa nodokļu veidiem ir pieejams tikai daļēji, par 4 no 5 gadiem – nodokļu administrēšanas kārtības izmaiņu dēļ un IT sistēmas pilnveidošanas dēļ datu detalizācija par 2021. gadu nav pieejama. Tāpēc analīze pa nodokļu veidiem ir veikta par 4 gadiem, savukārt kopējie nodokļu ieņēmumi un nekustāmā īpašuma nodokļa prognoze ir veikta par 5 gadiem (2018.-2022.g.).

VID ir sniedzis arī informāciju par nodokļu maksātāju skaitu, as attiecīgajā gadā ir veicis maksājumus vismaz par vienu no VID administrētiem nodokļiem.

Nodokļu maksātāju skaits, kas darbojas kādā no lauksaimniecības specializācijām, 2022. gadā pārsniedza 37 tūkstošus (skat. 4.1.4. tabulu). Tas nozīmē, ka ir liels skaits ģimenes saimniecību, saimnieciskās darbības veicēju, kas nesniedz pārskatus un nepiesaista citus darbiniekus, bet veic darbību pašu spēkiem un maksā nodokļus. Kopējā tendence norāda uz šī skaita pieaugumu, kaut arī tieši 2022. gadā pretēji iepriekšējo 4 gadu augšupejai tas ir samazinājies gan kopumā, gan arī katrā no specializācijām.

Gandrīz 60% no visiem nodokļu maksātājiem veido jauktas specializācijas saimniecības, vēl 19% nodrošina laukkopības specializācija, bet pārējo specializāciju īpatsvari nepārsniedz 8% robežu.

4.1.4.tabula. Nodokļu maksātāju skaits sadalījumā pa specializācijām, 2018.-2022.g.

Specializācija	2018	2019	2020	2021	2022
Laukkopība	5 999	6 145	6 393	6 971	6 969
Dārzenkopība	1 498	1 558	1 605	1 738	1 639
Ilggadīgās kultūras	1 208	1 310	1 402	1 654	1 626
Piena lopkopība	2 942	2 948	2 881	3 012	2 903
Ganību mājlopi	1 717	1 809	1 910	2 063	1 970
Cūkkopība un putnkopība	395	386	392	410	388
Jaukta specializācija	20 993	21 881	21 801	23 029	21 887
Kopā	34 752	36 037	36 384	38 877	37 382

Avots: VID

4.2.1 Iedzīvotāju ienākuma nodoklis (IIN)

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa iemaksām kopumā ir augoša tendence – kopējā šī nodokļa masa 2022. gadā par 23% pārsniedz 2018. gada līmeni, pārsniedzot 35,3 milj. EUR (skat. 4.1.5. tabulu). Nodokļu iemaksas šajā laika posmā ir pieaugušas visās specializācijās (visstraujāk dārzenkopībā), tomēr atsevišķos gados ir bijuši arī kritumi.

Šī nodokļa iemaksu apjomu cieši ietekmē darba ņēmēju skaita un atalgojuma līmeņa tendences katrā no specializācijām. Tā, piemēram, vislielākais īpatsvars IIN maksājumos ir laukkopībai (37%), lai arī nodarbinātības struktūrā dominē jaukta specializācija ar 39% no kopējā darba ņēmēju skaita. Šī līdera maiņa ir izskaidrojama ar būtiski augstāku atalgojuma līmeni laukkopībā, salīdzinot ar jauktu specializāciju.

4.1.5.tabula. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksājumi sadalījumā pa specializācijām, 2018.-2022.g.

Specializācija	IIN, tūkst. EUR			
	2018	2019	2020	2022
Laukkopība	10 176	12 817	11 514	13 175
Dārzenkopība	1 130	1 303	1 806	1 618
Ilggadīgās kultūras	432	456	462	609
Piena lopkopība	2 369	2 683	2 473	2 849
Ganību mājlopi	496	594	569	627

Cūkkopība un putnkopība	4 528	4 993	4 892	4 800
Jaukta specializācija	9 536	10 961	11 614	11 642
Kopā	28 668	33 807	33 329	35 320

Avots: VID

4.2.2 Valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas (VSAOI)

Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu apjoms 2022. gadā 2 reizes pārsniedz IIN iemaksas (skat. 4.1.6. tabulu). Šajā nodoklī pieauguma tendence ir vēl izteiktāka – visas specializācijās ir novērojams nepārtraukts ikgadējais iemaksu pieaugums, izņemot cūkkopību/putnkopību. Šajā specializācijā ir konstatēts arī zemākais kopējais 5 gadu pieaugums – nodokļu iemaksas pieauga tikai par 6% pie vidējā pieauguma 36%. Tas ir izskaidrojams ar jau iepriekš apskatīto darba ņēmēju skaita samazinājumu.

Vislielākais īpatsvars kopējā VSAOI iemaksās apjomā ir jauktas specializācijas saimniecību grupai, kas nodrošināja 36% no visas VSAOI kopsummas 2022. gadā. Tai sekoja laukkopība ar 31% un cūkkopība/putnkopība ar šīs specializācijas nelielam maksātāju skaitam neproporcionāli augstu 14% iemaksu līmeni, kas ir izskaidrojams ar visaugstāko atalgojuma līmeni starp visām specializācijām.

4.1.6.tabula. VSAOI maksājumi sadalījumā pa specializācijām, 2018.-2022.

Specializācija	VSAOI, tūkst. EUR			
	2018	2019	2020	2022
Laukkopība	15 412	16 724	18 329	22 235
Dārzenkopība	2 550	2 979	3 583	3 873
Ilggadīgās kultūras	990	1 061	1 179	1 448
Piena lopkopība	4 628	4 922	5 074	6 472
Ganību mājlopi	956	1 037	1 121	1 419
Cūkkopība un putnkopība	9 171	9 567	9 753	9 703
Jaukta specializācija	18 354	20 371	20 980	25 442
Kopā	52 062	56 661	60 018	70 591

Avots: VID

4.2.3 Uzņēmumu ienākumu nodoklis (UIN)

Uzņēmumu ienākuma nodokļa (UIN) iemaksas ir ļoti svārstīgas gadu no gada, pat vislabākajā 2018. gadā sasniedzot tikai 1/9 no IIN iemaksām un 16 reizes atpaliekot no VSAOI iemaksu līmeņa attiecīgajā gadā (skat. 4.1.7. tabulu). Savukārt 2019. gads ir bijis neveiksmīgs gandrīz visu specializāciju saimniecību grupām – izņemot laukkopību un jauktu specializāciju visām pārējām specializācijām UIN iemaksu summas ir bijušas negatīvas. Tas ir skaidrojams ar to, ka uzņēmumiem bija izveidojusies UIN pārākums, kura tika atmaksāta.

4.1.7.tabula. UIN maksājumi sadalījumā pa specializācijām, 2018.-2022.

Specializācija	UIN, tūkst. EUR			
	2018	2019	2020	2022
Laukkopība	1 170	69	224	710
Dārzenkopība	314	-73	90	116
Ilggadīgās kultūras	35	-38	22	29
Piena lopkopība	166	-17	26	237
Ganību mājlopi	29	-4	-7	97
Cūkkopība un putnkopība	1 110	-143	-4	108
Jaukta specializācija	428	130	364	583
Kopā	3 252	-77	715	1 880

Avots: VID

4.2.4 Nekustāmā īpašuma nodoklis (NĪN)

VID rīcībā nav informācijas par nekustāmā īpašuma nodokļa (NĪN) iemaksām, tāpēc tā summas tika prognozētas, izmantojot SUDAT datus par katras specializācijas saimniecības vidējo NĪN apmēru katrā no analizējamiem gadiem, reizinot to ar VID datiem par katras specializācijas nodokļu maksātāju skaitu attiecīgajā gadā. Ņemot vērā to, ka SUDAT dati par 2022. gadu nav pieejami, kopējai NĪN summai tika aprēķināts trenda vienādojums par 2018.-2021.g. un uz tā pamata iegūta kopsumma 2022. gadam. Attiecinot iegūto 2022. gada NĪN kopsummu pret 2021. gada rādītāju, tika iegūts koeficients 1.0313. Šis koeficients tika piemērots katrai specializācijai 2022.gada NĪN aprēķināšanai. Šāds vienāds koeficients tika piemērots, jo SUDAT izlases apjomi katrā specializācijā ir atšķirīgi, līdz ar to arī iespējamo trendu kvalitāte būtu pārāk atšķirīga un pieaugtu kļūdu iespējamība.

NĪ iemaksu apjoms ir būtisks, tas ir samērojams ar IIN iemaksu ģenerēto nodokļu masu. Piesardzīgi interpretējot iegūto prognozes rezultātu, var secināt, ka aptuveni pusi no kopējās NĪN iemaksām veido jauktas specializācijas saimniecību grupa, bet vēl gandrīz 37% laukkopības specializācijas saimniecību grupa (skat. 4.1.8.tabulu). Tas ir saistīts ar lielu šo saimniecību skaitu, kā arī to, ka vidēji tajās ir lielākas LIZ platības, kas ir galvenais ražošanas resurss.

4.1.8.tabula. NĪN maksājumi sadalījumā pa specializācijām, 2018.-2022.

Specializācija	NĪN, tūkst. EUR				
	2018	2019	2020	2021	2022
Laukkopība	6 864	7 011	7498	9108	9393
Dārzenkopība	648	769	732	512	528
Ilggadīgās kultūras	466	522	524	757	780
Piena lopkopība	1 183	1 217	1169	1285	1325
Ganību mājlopi	709	774	983	979	1010
Cūkkopība un putnkopība	388	299	325	194	200
Jaukta specializācija	10 229	10 705	10804	11853	12225

Kopā	20 487	21 296	22 035	24 688	25 462
-------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Avots: autora aprēķini pēc SUDAT un VID datiem

4.2.5 Pievienotās vērtības nodoklis (PVN)

Pievienotās vērtības nodokļa iemaksas ir negatīvas, kas nozīmē, ka faktiski pieprasītā priekšnodokļa atmaksa ir lielāka par aprēķināto maksājamo PVN summu. Galvenokārt tas ir saistīts ar produkcijas eksportu. Īpaši izteikti tas ir novērojams laukskopībā un jauktas specializācijas saimniecību grupā.

Šim negatīvajam PVN ir tendence palielināties, izņēmums ir tikai piena lopkopības un cūkkopības/putnkopības saimniecību grupas, kuru kopējiem spēkiem iemaksāti 10.8 milj.EUR nespēj būtiski mazināt pārējo specializāciju radīto negatīvo PVN bilanci 145 milj.EUR apmērā (skat. 4.1.9.tabulu).

4.1.9.tabula. Pievienotās vērtības nodokļa maksājumi sadalījumā pa specializācijām, 2018.-2022.

Specializācija	Pievienotās vērtības nodoklis, tūkst. EUR			
	2018	2019	2020	2022
Laukkopība	-43 225	-45 404	-54 017	-94 792
Dārzenkopība	-496	-939	-1 648	-2 445
Ilggadīgās kultūras	-451	-616	-1 037	-1 799
Piena lopkopība	2 502	3 109	2 275	5 155
Ganību mājlopi	-1 423	-1 149	-1 538	-1 746
Cūkkopība un putnkopība	7 562	7 984	7 916	5 653
Jaukta specializācija	-17 705	-20 439	-29 126	-44 210
Kopā	-53 236	-57 455	-77 175	-134 185

Avots: VID

Milzīga negatīvā PVN masa pēdējo piecu gadu laikā ir mazinājusi visu nodokļu bilanci, 2022. gadā nospiežot to līdz 570 tūkst. EUR, kas ir gandrīz 100 reizes mazāk par 2019.gada līmeni. Pēc VID datiem, laukskopībā negatīvā nodokļu bilance ir bijusi aktuāla visu pētījumā aptverto gadu laikā. 2022. gadā būtiski ir samazinājusies arī jauktas specializācijas nodokļu bilance, bet pārējās specializācijās tā ir bijusi salīdzinoši stabila (skat. 4.1.10. tabula).

4.1.10.tabula. Kopējā nodokļu bilance sadalījumā pa specializācijām, 2018.-2022.

Specializācija	Visu nodokļu bilance, tūkst. EUR				
	2018	2019	2020	2021	2022
Laukkopība	-9 426	-8 624	-16 307	-20 124	-49 025
Dārzenkopība	4 264	4 185	4 684	4 259	3 826
Ilggadīgās kultūras	1 551	1 459	1 227	1 529	1 112
Piena lopkopība	10 930	11 989	11 085	12 280	16 135
Ganību mājlopi	822	1 307	1 179	1 675	1 464
Cūkkopība un putnkopība	22 918	22 859	23 149	20 354	20 879
Jaukta specializācija	21 316	22 224	15 148	16 619	6 180

Kopā	52 375	55 399	40 165	36 591	570
-------------	---------------	---------------	---------------	---------------	------------

Avots: autora aprēķini pēc SUDAT un VID datiem

Ir jāņem vērā, ka VID dati neietver transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa un uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodokļa ieņēmumus, jo maksājumi, kas veikti VAS “Ceļu satiksmes drošības direkcija” vai tehniskās apskates stacijās, VID datubāzē netiek piesaistīti nodokļu maksātājiem. Tāpat šajos datos nav iekļauts mikrouzņēmumu nodoklis un patentmaksas.

4.1.11.tabula. Nodokļu bilance vidēji uz 1 nodokļu maksātāju sadalījumā pa specializācijām, 2018.-2022.

Specializācija	Visu nodokļu bilance uz 1 nodokļu maksātāju, EUR				
	2018	2019	2020	2021	2022
Laukkopība	-1 571	-1 403	-2 551	-2 887	-7 035
Dārzenkopība	2 847	2 686	2 918	2 450	2 334
Ilggadīgās kultūras	1 284	1 114	875	924	684
Piena lopkopība	3 715	4 067	3 848	4 077	5 558
Ganību mājlopi	479	722	617	812	743
Cūkkopība un putnkopība	58 021	59 221	59 054	49 643	53 812
Jaukta specializācija	1 015	1 016	695	722	282
Kopā	1 507	1 537	1 104	941	15

Avots: autora aprēķini pēc SUDAT un VID datiem

Aprēķinot nodokļu bilanci uz 1 nodokļu maksātāju, ir novērojams, ka laukkopībā 2022. gadā ir noticis straujš negatīvās bilances pieaugums (skat. 4.1.11. tabula). Bilancē lejupejoša tendence ir novērojama arī ilggadīgo kultūru un jaukta specializācijas saimniecību grupās. Izteikti vairāk par visiem nodokļus samaksā cūkkopības/putnkopības specializācijas saimniecības. Tomēr ir jāņem vērā, ka SUDAT datu analīze (4.2.2. nodaļa) neparāda negatīvo nodokļu bilanci.

4.2.6 Nodokļi un saimniecību ekonomiskie rādītāji

Salīdzinot ar VID datu analīzi, SUDAT saimniecības ir sniegušas informāciju par visiem nomaksātiem nodokļiem un visu saņemto atbalstu saimniecību līmenī, bet VID dati sniedz priekšstatu par administrēto nodokļu kopējo masu nozarē/specializācijā, bet to nav iespējams attiecināt uz attiecīgas specializācijas saņemto atbalstu vai ekonomiskiem rādītājiem. Savukārt FADN apkopo informāciju tikai par ražošanas nodokļiem, kas neietver darbaspēka nodokļus, PVN un ienākuma nodokļus no saimnieciskās darbības.

Analizējot visu aprēķināto nodokļu kopsommu pa gadiem un specializācijām, var redzēt, ka vidēji pārskata periodā nodokļu apjoms no saimniecības ir samazinājies par 21% (skat. 4.2.1. tabula). Par 84% tas ir krities laukkopības saimniecībās, par 40% dārzenkopībā un par 32% jauktas lopkopības saimniecībās. Savukārt vislielākais pieaugums ir noticis ilggadīgo kultūru un jauktas augkopības saimniecībās – attiecīgi par 211% un par 106%. Absolutā izteiksmē vislielākā nodokļu summa ir maksāta cūkkopības/putnkopības specializācijas saimniecībās, kas sakrīt arī ar VID datu analīzes rezultātiem.

4.2.1. tabula. Aprēķinātie nodokļi sadalījumā pa specializācijām, 2015.-2021.g.

Specializācijas	Nodokļi uz 1 saimniecību, EUR							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2021 /2015
<i>Visas saimniecības</i>	7654	5774	5615	5790	6505	6682	6033	79%
Laukkopība	15118	7279	4532	4436	2880	3396	2391	16%
Dārzenkopība	33211	46121	98172	80190	85333	51256	20065	60%
Ilggadīgas kultūras	5970	4892	8421	11622	8347	8168	18567	311%
Piena lopkopība	5152	4795	5776	5677	8434	9019	8693	169%
Ganību mājlopi	2040	1786	1678	1754	2008	1875	2551	125%
Cūkkopība un putnkopība	42657	79371	47642	78550	88707	79678	42636	100%
Jaukta augkopība	1833	2193	3135	628	4653	7112	3768	206%
Jaukta lopkopība	939	347	534	3076	372	426	643	68%
Jaukta specializācija	4014	3465	3995	4780	4803	5812	5896	147%

Avots: SUDAT

Pārēķinot nodokļu kopsummu uz 1 ha apsaimniekotās LIZ platības (skat. 4.2.2. tabula), var konstatēt, ka arī šeit laukkopībā kritums ir vislielākais. Tai seko dārzenkopības un jauktas lopkopības saimniecības. Jauktas augkopības, cūkkopības/putnkopības un piena lopkopības specializācijas saimniecībās vērojams visstraujākais nodokļu apjoma pieaugums – attiecīgi par 170%, 96% un 84%. Vērtības izteiksmē visvairāk nodokļus no 1ha LIZ samaksā dārzenkopības saimniecības, bet vismazāk laukkopības saimniecības.

4.2.2. tabula. Nodokļu un apsaimniekotās platības attiecība sadalījumā pa specializācijām, 2015.-2021.g.

Specializācijas	Nodokļi uz 1 ha LIZ, EUR							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2021 /2015
<i>Visas saimniecības</i>	113	83	88	90	99	99	84	74%
Laukkopība	126	60	44	44	29	34	21	16%
Dārzenkopība	6449	8886	14631	9030	12586	7418	3973	62%
Ilggadīgas kultūras	247	241	368	551	439	433	238	96%
Piena lopkopība	94	93	116	118	176	186	173	184%
Ganību mājlopi	28	24	30	31	33	29	40	142%
Cūkkopība un putnkopība	879	1927	1845	1568	2199	1847	1722	196%
Jaukta augkopība	94	104	152	30	220	312	254	270%
Jaukta lopkopība	47	18	30	159	19	21	27	58%
Jaukta specializācija	80	62	81	93	90	110	115	143%

Avots: SUDAT

Aprēķinot nodokļu summu uz 1 pilno laiku nodarbināto personu (skat. 4.2.3. tabula), kopējās tendences nav būtiski mainījušas – analogi iepriekšējam, vidēji ir konstatējams aprēķināto nodokļu samazinājums, ko visstraujāk ir piedzīvojuši laukkopība. Cūkkopība/putnkopība un dārzenkopība arī šādā griezumā nodrošina visaugstākos aprēķināto nodokļu summas – attiecīgi 14355 EUR un 5198 EUR.

4.2.3. tabula. Nodokļu un ieguldītā darbaspēka attiecība sadalījumā pa specializācijām, 2015.-2021.g.

Specializācijas	Nodokļi uz 1 PLE, EUR							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2021 /2015
<i>Visas saimniecības</i>	4007	3039	3051	3181	3654	3797	3315	83%
Laukkopība	7957	3831	2666	2506	1684	2021	1366	17%
Dārzenkopība	5288	5701	9175	8783	7093	6744	5198	98%
Ilggadīgas kultūras	3618	2795	4432	5725	4132	3583	4899	135%
Piena lopkopība	4089	2537	2874	2957	4534	5010	4390	107%
Ganību mājlopi	1426	1249	1252	1271	1557	1399	1862	131%
Cūkkopība un putnkopība	29830	13119	12705	14519	19201	16953	14355	48%
Jaukta augkopība	1421	1354	2192	523	3021	2644	1646	116%
Jaukta lopkopība	691	233	411	2481	268	368	574	83%
Jaukta specializācija	2017	2014	2160	2701	2911	3439	3509	174%

Avots: SUDAT

Vērtējot saimniecību spēju ģenerēt nodokļus no saražotās produkcijas vērtības (skat. 4.2.4. tabula), tika aprēķināti nodokļi uz izlaides 100 EUR.

4.2.4. tabula. Nodokļu un produkcijas vērtības attiecība sadalījumā pa specializācijām, 2015.-2021.g.

Specializācijas	Nodokļi uz 100 eiro izlaides, EUR							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2021 /2015
<i>Visas saimniecības</i>	13.38	10.38	9.63	10.54	9.59	9.23	7.77	58%
Laukkopība	15.81	8.52	5.98	6.67	3.48	3.70	2.19	14%
Dārzenkopība	14.79	16.60	20.49	18.79	12.33	12.15	12.36	84%
Ilggadīgas kultūras	22.88	16.88	16.86	18.79	14.16	12.65	18.82	82%
Piena lopkopība	11.81	11.53	11.18	11.43	16.20	16.64	12.63	107%
Ganību mājlopi	7.81	6.30	6.84	6.54	7.01	6.60	8.71	112%
Cūkkopība un putnkopība	9.40	14.04	15.90	18.27	18.16	17.39	17.64	188%
Jaukta augkopība	13.81	12.20	16.37	4.03	14.40	10.44	9.39	68%
Jaukta lopkopība	7.50	3.56	4.35	18.07	2.78	3.60	5.51	73%
Jaukta specializācija	12.26	9.79	10.21	12.61	10.87	11.52	11.63	95%

Avots: SUDAT

No 4.2.4. tabulas var konstatēt, ka kopš 2015. gada šis rādītājs ir samazinājies vidēji par 42%, kas notika galvenokārt laukkopības ietekmē, kur tas ir krities 7 reizes. Rādītājs ir pieaudzis tikai lopkopības specializācijas saimniecībās – par 7% piena lopkopībā, par 12% ganību mājlopu specializācijā un par 88% cūkkopībā/putnkopībā.

Attiecinot aprēķināto nodokļu summu pret saņemto atbalstu ir iegūts priekšstats, cik no viena ieguldīta eiro publiskā finansējuma sabiedrība saņem atpakaļ nodokļu veidā (skat. 4.2.5. tabula).

No aprēķiniem ir redzams, ka 2021. gadā salīdzinot ar 2015. gadu par 1 EUR atbalsta maksājumu sabiedrība saņēmusi vidēji par 26% mazāk – attiecīgi 0.33 EUR un 0.44 EUR. Vislielākais kritums atbilstoši SUDAT datiem ir noticis laukkopībā, kur šis rādītājs ir samazinājies 6 reizes. Summas, kas ir lielākas par saņemtiem atbalsta maksājumiem, nodokļos ir iemaksājušas tikai dārzenkopības un cūkkopības/putnkopības saimniecības.

4.2.5. tabula. Nodokļu un atbalsta maksājumu attiecība sadalījumā pa specializācijām, 2015.-2021.g.

Specializācijas	Atbalsta un nodokļu attiecība							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2021 /2015
<i>Visas saimniecības</i>	<i>0.44</i>	<i>0.27</i>	<i>0.31</i>	<i>0.31</i>	<i>0.40</i>	<i>0.36</i>	<i>0.33</i>	<i>74%</i>
Laukkopība	0.63	0.27	0.19	0.18	0.14	0.16	0.10	15%
Dārzenkopība	8.80	7.50	14.68	7.98	8.15	11.11	10.97	125%
Ilggadīgas kultūras	0.73	0.48	0.75	1.09	0.92	0.66	0.59	80%
Piena lopkopība	0.31	0.27	0.36	0.36	0.60	0.51	0.56	183%
Ganību mājlopi	0.10	0.07	0.11	0.09	0.12	0.10	0.14	143%
Cūkkopība un putnkopība	0.53	1.16	1.13	1.71	2.42	1.53	1.52	284%
Jaukta augkopība	0.26	0.27	0.41	0.09	0.65	0.69	0.75	284%
Jaukta lopkopība	0.20	0.03	0.08	0.39	0.09	0.08	0.11	53%
Jaukta specializācija	0.33	0.17	0.26	0.31	0.35	0.38	0.46	141%

Avots: SUDAT

4.3. Rādītāju salīdzinājums pa valstīm.

Analizēti tika 7 specializāciju dati par 6 pamatrādītājiem:

- Izlaide;
- Saimniecības pievienotā vērtība;
- Saņemtais atbalsts;
- Apsaimniekota LIZ;
- Darba ieguldījums.

Pētījumā apskatīti šie dati un no tiem aprēķinātie relatīvie rādītāji. Uzmanība tika veltīta 2021. gada datiem un 2015.-2021.g. vidējam rādītāju līmenim, kas nivelē ikgadējo svārstību ietekmi, dinamika pa gadiem ir 2.pielikumā.

Par Latviju FADN sistēmā ir fragmentāri pieejami dati par dārzenkopību, ilggadīgām kultūrām un cūkkopību/putnkopību. Tas ir saistīts ar šo specializāciju nelielo pārstāvniecību, ko FADN eksperti ir atzinuši par nepietiekamu, lai iekļautu

savā datu bāzē. Tomēr lai nodrošinātu iespēju veikt salīdzinājumus ar citu valstu datiem, esam pievienojuši iztrūkstošos datus no SUDAT, kas ir FADN datu pirmavots. Ir jāņem vērā, ka nelielu izlases apjoma dēļ dati par Latviju šajās specializācijās pa gadiem var būtiski svārstīties un nesniegt korektu priekšstatu par saimniecību vidējiem rādītājiem šajā specializācijā.

4.3.1 Apsaimniekotā LIZ platība

Laukkopības specializācijā 2015.-2021.g. periodā notika apsaimniekotās LIZ platības pieaugums Latvijā, Igaunijā un Polijā. Latvijas platība pieauga par 14%, kas ir augstākais rādītājs apskatāmo valstu vidū, bet Lietuvā platība ir samazinājusies par 13%. Pēc 2021. gada datiem, Igaunijā vidēji saimniecībā apsaimniekotā LIZ platība ir vislielākā - 173 ha, Latvijā 110 ha, bet Lietuvā un Polijā būtiski zemāka – attiecīgi 66 ha un 23 ha.

Dārzenkopībā ir novērojama pretēja tendence – visās valstīs vidējā LIZ platība ir samazinājusies. Ja Latvijā samazinājums ir nebūtisks (tikai par 2%), tad pārējās valstīs novērots samazinājums 22 – 48%. Tajā pat laikā Latvijā dārzenkopības saimniecības platība 2021. gadā ir bijusi vismazākā (5.1 ha), nedaudz atpaliekot no Polijas (5.4 ha). Vislielākā LIZ platība šīs specializācijas saimniecībās ir Lietuvā – 12.1 ha.

Ilggadīgo kultūru specializācijā Lietuvā un Latvijā notika vidējās platības pieaugums (attiecīgi 115% un 104%), bet Polijā un Igaunijā samazinājums. 2021. gadā Lietuva LIZ platības ziņā ir bijusi nedaudz priekšā Latvijai (attiecīgi 26,5 ha un 25,2 ha), bet Igaunija un Polija būtiski atpalika (attiecīgi 16,6 ha un 7,7 ha).

Piena specializācijā Latvijas saimniecību LIZ platība ir samazinājusies par 4%, bet pārējās valstīs pieauga, īpaši Lietuvā (par 32%). Tomēr joprojām Latvijas saimniecības ir būtiski lielākas par Lietuvas un Polijas (attiecīgi 52,5 ha, 36,6 ha un 24.8 ha). Igaunijas piena lopkopji apsaimnieko būtiski lielāku platību – 312 ha.

Ganību mājlopu saimniecību LIZ platība Latvijā ir samazinājusies par 9%, pārējās valstīs pieauga par 5-10%. Arī šajā specializācijā vislielākā platība ir Igaunijas saimniecībās (85 ha), Latvijā tā ir 70.1 ha, bet Lietuvā un Polijā tā ir būtiski mazāka.

Cūkkopībā/putnkopībā Latvijā ir vērojams LIZ platības kritums uz pusi, tomēr dati kopumā ir ļoti svārstīgi neliela izlases apjoma dēļ, kas jūtīgi reagē uz jebkurām pārmaiņām izlases apjomā vai saturā. Līdzīga situācija ir arī Lietuvā. Igaunijā, neskatoties uz LIZ platības samazinājumu par 27%, joprojām ir vislielākā platība (57 ha), pārējās valstis būtiski atpaliek (2-4 reizes).

Jauktas specializācijas saimniecībā Latvijā LIZ platība ir nebūtiski samazinājusies par 2%, pārējās valstīs platība ir augusi par 10-24%. Tomēr joprojām Latvijas saimniecības platības ziņā ir 2. vietā pēc Igaunijas (attiecīgi 48,6 ha un 144 ha).

Kopumā ir jāatzīmē, ka kopš 2015.gada Polijā vidējā saimniecības apsaimniekotā LIZ platība ir pieaugusi 5 no 7 specializācijām, Igaunijā un Lietuvā 4, bet Latvijā tikai 2 specializācijās.

4.3.1.tabula. Vidējā saimniecības apsaimniekotā LIZ platība sadalījumā pa specializācijām, vidēji 2015.-2021.g. (ha)

Specializācija	Igaunija	Latvija	Lietuva	Polija
Laukkopība	167.7	104.1	71.0	23.1
Dārzenkopība	9.8	6.4	14.9	5.6
Ilggadīgās kultūras	23.7	24.9	26.9	8.5

Piena lopkopība	291.3	53.5	34.2	24.6
Ganību mājlopi	87.4	74.0	44.3	18.9
Cūkkopība un putnkopība	55.2	39.1	41.9	33.7
Jaukta specializācija	129.2	48.6	40.0	19.1

Avots: FADN un SUDAT

Apsaimniekotās LIZ platības vidējie rādītāji ir apkopoti 4.3.1.tabulā. Ir redzams, ka Igaunijas saimniecībām ir lielākās platības 5 no 7 specializācijām, Lietuvai 2 no 7, bet Latvijai un Polijai nevienā.

4.3.2 Darba ieguldījums

Darbspēka ieguldījums laukkopības saimniecībās Igaunijā un Latvijā kopš 2015. gada praktiski nav mainījies (+1%), savukārt Polijā un Lietuvā tas ir samazinājies – attiecīgi par 12% un 18%. Latvijas rādītājs 2021. gadā ir bijis visaugstākais - 1.9, bet viszemākais ir bijis Igaunijā – 1.3.

Dārzenkopībā darbspēka ieguldījums ir būtiski samazinājies Latvijā un Lietuvā – attiecīgi par 39% un 41%, bet Igaunijā pieaudzis par 58%. Neskatoties uz kritumu, Latvijas dārzenkopības saimniecībās darbspēka ieguldījums joprojām ir visaugstākais – 3.9, kas praktiski 2 reizes pārsniedz Lietuvas rādītāju.

Ilggadīgo kultūru specializācijā Latvijas saimniecībās darbspēka ieguldījums ir pieaudzis par 68%, bet pārējās valstīs tas ir samazinājies par 14% -27%. Latvijas rādītājs 2021. gadā ir visaugstākais, pārsniedzot vismazāko Igaunijas rādītāju vairāk kā 4 reizes.

Piena lopkopības saimniecībās Latvijā darbspēka ieguldījums ir samazinājies par 4%, tas ir pieaudzis tikai Igaunijā (+14%), kur ir šis rādītājs 2021. gadā ir bijis visaugstākais – 5.7, kas gandrīz 3 reizes pārsniedz otru augstāko Latvijas rādītāju (2.0).

Ganības mājlopu specializācijā Latvijas rādītājs kopš 2015.gada ir samazinājies par 6%, tikai Polijā ir noticis pieaugums par nebūtiskiem 2%. Kopumā šajā specializācijā rādītājs svārstās šaurā diapazonā starp Igaunijas 1.1 un Polijas 1.5.

Cūkkopības/putnkopības specializācijā Latvijas darbspēka ieguldījuma rādītājs ir samazinājies par 36%, savukārt Igaunijā tas ir pieaudzis par 52%, sasniedzot visaugstāko līmeni 6.8. Latvijas attiecīgais rādītājs 2021. gadā ir bijis 3.0, bet viszemākais tas ir bijis Polijā – 2.6.

Jauktas specializācijas saimniecībās Latvijā darbspēka ieguldījums ir samazinājies par 6%, bet Igaunijā samazinājums ir bijis visstraujākais- par 21%, tomēr joprojām tas ir bijis maksimālā līmenī, salīdzinot ar pārējām valstīm (attiecīgi 1.8 un 1.6 – 1.7).

4.3.2.tabula. Darbspēka ieguldījums sadalījumā pa specializācijām, vidēji 2015.-2021.g.

Specializācija	Igaunija	Latvija	Lietuva	Polija
	PLE vidēji uz 1 saimniecību			
Laukkopība	1.3	1.9	1.5	1.4
Dārzenkopība	2.3	8.2	2.5	2.6
Ilggadīgās kultūras	0.9	2.2	1.4	1.9
Piena lopkopība	5.7	2.0	1.6	1.8

Ganību mājlopi	1.2	1.4	1.4	1.5
Cūkkopība un putnkopība	5.7	4.6	5.4	2.6
Jaukta specializācija	1.9	1.7	1.7	1.6
	PLE vidēji uz 100 ha LIZ			
Laukkopība	0.8	1.8	2.2	5.8
Dārzenkopība	23.1	129.2	16.9	46.0
Ilggadīgās kultūras	3.7	8.8	5.3	22.9
Piena lopkopība	2.0	3.8	4.8	7.5
Ganību mājlopi	1.3	1.9	3.1	7.8
Cūkkopība un putnkopība	10.4	11.7	12.9	7.6
Jaukta specializācija	1.5	3.5	4.3	8.2

Avots: FADN un SUDAT

Apskatot vidējos rādītājus par 2015.-2021.g. (skat. 4.3.2. tabula), var redzēt, ka darbaspēka ieguldījums uz 1 saimniecību ir visaugstākais Latvijas laukkopības saimniecībās, bet pārējās specializācijās tas ir 2.-3. vietā. Savukārt attiecinot šos skaitļus uz attiecīgās specializācijas 100 ha, ka visaugstākais šis rādītājs ir tikai dārzenkopībā.

4.3.3 Izlaide

Laukkopības saimniecībās vidējā izlaide ir augusi visās valstīs -visvairāk Polijā (par 38%), Latvijā un Igaunijā par 32%, bet Lietuvā par 11%. Vislielākā izlaide 2021. gadā ir bijusi Igaunijā (EUR 142.2 tūkst.), kurai sekoja Latvija ar EUR 104.8 tūkst., bet Polijā šis rādītājs bija viszemākais – EUR 30.5 tūkst.

Latvijas dārzenkopības specializācijās saimniecību grupā izlaide kopš 2015. gada bija ļoti svārstīga – līdz 2020. gadam tā bija 1.2 līdz 3 reizes lielāka par 2015. gada rādītāju, bet 2021. gads uzrādīja samazinājumu par 28%. Igaunijas dārzenkopības saimniecību vidējā izlaide šajā laikā ir pieaugusi 4 reizes un sasniedza EUR 192.1 tūkst., aiz kuras sekoja Latvija ar EUR 162.3, bet viszemākā izlaide 2021. gadā ir bijusi Lietuvā – EUR 42.3 tūkst.

Ilggadīgo kultūru specializācijā Latvijas saimniecību vidējā izlaide ir palielinājusies 3 reizes, Lietuvai un Igaunijai pieauguma tempi bijuši krietni pieticīgāki – attiecīgi 26% un 15%, bet Polijā izlaide samazinājusies. Šāds lēciens ir ļāvis Latvijai izvirzīties pirmajā vietā, sasniedzot EUR 77.5 tūkst. izlaidi, kas būtiski pārsniedz pārējo valstu attiecīgo rādītāju (EUR 22.7-31.3 tūkst.).

Piena lopkopības specializācijā kopš 2015. gada izlaides pieaugumu ir piedzīvojušas visas valstis. Diemžēl Latvijā kaut arī pieaugums ir bijis ievērojams (par 59%), tomēr mazāks kā citās valstīs, kur tas ir svārstījies no 89% Polijai līdz 102% Lietuvai. Tomēr absolūtajā izteiksmē līderis ir Igaunijā ar izlaidi EUR 671.5 tūkst., kas gandrīz 10 reizes pārsniedz Latvijas rezultātu EUR 69.7 tūkst. un vēl vairāk Lietuvas un Polijas rādītājus.

Ganību mājlopu specializācijā Latvijas saimniecību vidējais izlaides rādītājs ir pieaudzis par 9%, bet pārējās valstīs pieaugums ir bijis straujāks, līdz 61% Polijā. Tomēr vērtības izteiksmē Latvijas izlaide 2021. gadā ir bijusi vislielākā – EUR 30.4 tūkst., 1.5 reizi apsteidzot viszemāko Lietuvas rādītāju.

Cūkkopības/putnkopības saimniecības ģenerē vislielāko izlaides vērtību, salīdzinot ar citām specializācijām. Latvijā izlaide 2021. gadā, salīdzinot ar 2015. gadu

ir samazinājusies par 47% un noslīdēja līdz minimālajam līmenim starp analizējamām valstīm, 3.7 reizes atpaliekot no augstākā Igaunijas rādītāja.

Jauktas specializācijas saimniecību grupā izlaide visstraujāk ir pieaugusi Lietuvai – par 111%, savukārt Latvijai par 39%. Vislielākā izlaide 2021. gadā ir bijusi Igaunijai (EUR 148.8 tūkst.), bet ‘vismazākā Polijai (EUR 36.7 tūkst.). Latvijas attiecīgās specializācijas saimniecību vidējā izlaide ir sasniegusi EUR 36.7 tūkst.

4.3.3.tabula. Produkcijas izlaide sadalījumā pa specializācijām, vidēji 2015.-2021.g.

Specializācija	Igaunija	Latvija	Lietuva	Polija
Izlaide vidēji uz 1 saimniecību, EUR				
Laukkopība	114729.1	84658.0	55298.4	23623.0
Dārzenkopība	120461.1	383518.5	58545.3	55296.9
Ilggadīgās kultūras	31467.9	52869.4	17282.9	22782.4
Piena lopkopība	530340.9	55772.9	35174.9	49374.4
Ganību mājlopi	28414.0	29513.0	19912.6	16111.4
Cūkkopība un putnkopība	775383.0	419591.2	456271.4	282895.0
Jaukta specializācija	126350.0	36675.1	40430.9	26351.0
Izlaide vidēji uz 1 ha LIZ, EUR				
Laukkopība	684	814	779	1021
Dārzenkopība	12287	60113	3934	9854
Ilggadīgās kultūras	1330	2126	643	2686
Piena lopkopība	1821	1042	1027	2006
Ganību mājlopi	325	399	449	852
Cūkkopība un putnkopība	14046	10725	10895	8397
Jaukta specializācija	978	755	1011	1380
Izlaide vidēji uz 1 PLE, EUR				
Laukkopība	86448	44860	35975	17480
Dārzenkopība	53133	46535	23312	21445
Ilggadīgās kultūras	36052	24252	12098	11726
Piena lopkopība	93229	27321	21561	26897
Ganību mājlopi	24167	20495	14474	10971
Cūkkopība un putnkopība	134916	91728	84272	110753
Jaukta specializācija	67004	21574	23723	16876

Avots: FADN un SUDAT

Apskatot vidējos 2015.-2021. g. rādītājus specializāciju griezumā (skat. 4.3.3. tabula), var redzēt, ka 4 no 7 specializācijām izlaides ziņā lielākās saimniecības ir Igaunijā – laukkopībā, ļoti izteikti piena lopkopībā, cūkkopībā/putnkopībā un jauktā specializācijā. Tomēr pārējās 3 specializācijās līdere ir Latvija – dārzenkopībā, ilggadīgo kultūru un ganību mājlopu specializācijās.

Savukārt attiecinot izlaidi uz LIZ platību tiek aprēķināts, kādu produkcijas vērtību saimniecības spēj ģenerēt uz zemes kā ražošanas resursa vienību.

Visaugstākais izlaides līmenis uz 1 ha LIZ ir bijis Latvijā dārzenkopības specializācijā, tomēr ir jāņem vērā nelielu izlasi, kas ietver tikai 10 -13 saimniecības. Tik maza izlase var sniegt datus, kas nekorekti reprezentē specializāciju kopumā. Otrais augstākais izlaides līmenis ir Igaunijas cūkkopības/putnkopības specializācijas saimniecībās. Visās pārējās specializācijās vislabākie rādītāji ir Polijas saimniecībām. Ir redzams arī tas, ka ganību mājlopu specializācija visās valstīs rada viszemāko izlaidi uz 1 ha LIZ, jo tā izmanto ekstensīvu saimniekošanas metodi.

Aprēķinot izlaidi uz 1PLE, ir redzams, ka visefektīvāk darbaspēku izmanto Igaunija, kas demonstrē augstākos rezultātus visās specializācijās. Dominē intensīvas lopkopības specializācijas, kurās viens pilnā laika darbinieks rada vislielāko izlaidi. Latvijas rādītāji četru valstu konkurencē vairuma gadījumos ierindojas 2. vietā, izņemot cūkkopību/putnkopību un jauktu specializāciju.

4.3.4 Neto pievienotā vērtība

Saimniecības neto pievienotā vērtība tiek aprēķināta, no izlaides atskaitot visas ar ražošanu saistītas specifiskās, pieskaitāmās izmaksas un nolietojumu, kā arī pieskaitot ražošanas atbalsta un nodokļu bilanci (plašāk <https://sudat.arei.lv/pub/SUDAT%20metodika.pdf>).

Laukkopībā Latvijas saimniecību vidējā neto pievienotā vērtība (NPV) kopš 2015.gada ir augusi par 38%, tomēr Igaunijā pieaugums ir bijis vēl straujāks, kas palīdzēja nostiprināt līdera pozīcijas 60.8 tūkst. EUR līmenī. Savukārt Latvijā sasniedza 36.3 tūkst. EUR, Lietuva par 6 tūkst. EUR mazāk, bet Polija tika 16,5 tūkst. EUR uz saimniecību.

Dārzenkopībā valstu tendences ir bijušas pretējas – kamēr Igaunija 4 reizes palielināja NPV apjomu, Latvijā tas ir samazinājies par 11%, Polijā par 33% un Lietuvā par 38%. Igaunijas izrāviens ir ļāvis tai apsteigt Latviju un sasniegt 60,9 tūkst. EUR NPV uz 1 saimniecību, Latvijai paliekot 2. vietā ar 58 tūkst. EUR. Nepieciešams atzīmēt, ka Latvijas NPV rādītājs pa gadiem ir bijis ļoti svārstīgs, tāpēc šo rādītāju dārzenkopībā ir jāvērtē piesardzīgi. Lietuvas un Polijas attiecīgie rādītāji nedaudz pārsniedz 20 tūkst. EUR līmeni.

Ilggadīgo kultūru specializācijā Latvija ir demonstrējusi gan visaugstāko izaugsmes tempu (reiz 3), gan arī 2021. gadā sasniegto rezultātu 34,3 EUR līmenī. Izņemot Poliju, pārējās valstīs saimniecību NPV arī ir augusi, Lietuvā sasniedzot 24,7 tūkst. EUR un Igaunijā 13.4 tūkst. EUR.

Piena lopkopības specializācijā Latvijas NPV ir augusi par 46%, tomēr Polijā un Igaunijā tā ir palielinājusies 2 reizes, bet Lietuvā 2,5 reizes. Igaunija ar EUR 176.7 tūkst. ir nostiprinājusies 1. vietā, Polija ar 30,2 tūkst. EUR apsteidza Latviju (22,4 tūkst. EUR), kurai pietuvojusies arī Lietuva (20 tūkst. EUR).

Ganību mājlopu specializācijas saimniecības Latvijā 2021. gadā ir ģenerējušas vidēji par 12% mazāku NPV, salīdzinot ar 2015. gadu. Lietuvā šis rādītājs nebūtiski samazinājies, Igaunijā un Polijā palielinājies par attiecīgi 41% un 61%. Rezultātā vērtības ir izlīdzinājušas -Latvijā tā ir bijusi visaugstākā (14,6 tūkst. EUR, bet Polijā viszemākā (10,4 tūkst. EUR).

Cūkkopības/putnkopības NPV Latvijā un Lietuvā ir bijusi ļoti svārstīga mazapjoma izlases dēļ, tāpēc šo valstu rezultātus ir jāvērtē piesardzīgi. Polijā NPV pieauga par 57% līdz 76,2 tūkst. EUR, bet Igaunijā notika NPV lēcieni – pieauga 3 reizes līdz 106,4 tūkst. EUR.

Jauktas specializācijas Latvijas saimniecību vidējā NPV ir pieaugusi par 41%, tomēr pārējās valstīs pieauguma temps atkal bija augstāks – Igaunijā +82%, Lietuvā +135%, bet Polijā +152%. Igaunijā tā ir visaugstākā (56 tūkst. EUR), Lietuva

pakāpusies vienu pozīciju uz augšu, bet Latvija noslīdējusi zemāk- attiecīgi EUR 26.4 tūkst. un EUR 17.8 tūkst.

4.3.4.tabula. Neto pievienotā vērtība sadalījumā pa specializācijām, vidēji 2015.-2021.g.

Specializācija	Igaunija	Latvija	Lietuva	Polija
NPV vidēji uz 1 saimniecību, EUR				
Laukkopība	38966.6	28372.6	22700.3	10843.3
Dārzenkopība	40621.0	125877.3	29714.0	23917.7
Ilggadīgās kultūras	12093.1	28253.8	16535.9	10836.6
Piena lopkopība	139323.9	20475.6	13277.7	22785.1
Ganību mājlopi	10845.9	15664.7	11751.9	7695.1
Cūkkopība un putnkopība	154418.7	105888.5	71457.6	66155.9
Jaukta specializācija	36272.4	14441.1	16281.3	8919.7
NPV vidēji uz 1 ha LIZ, EUR				
Laukkopība	232	273	320	469
Dārzenkopība	4143	19730	1997	4262
Ilggadīgās kultūras	511	1136	616	1278
Piena lopkopība	478	383	388	926
Ganību mājlopi	124	212	265	407
Cūkkopība un putnkopība	2797	2707	1706	1964
Jaukta specializācija	281	297	407	467
NPV vidēji uz 1 PLE, EUR				
Laukkopība	29361	15035	14768	8024
Dārzenkopība	17917	15274	11832	9276
Ilggadīgās kultūras	13855	12960	11575	5578
Piena lopkopība	24492	10030	8139	12412
Ganību mājlopi	9225	10878	8542	5240
Cūkkopība un putnkopība	26869	23149	13198	25900
Jaukta specializācija	19235	8495	9553	5713

Avots: FADN un SUDAT

Apskatot 2015.-2021. g. vidējo NPV pa specializācijām, var redzēt, ka 4 no 7 specializācijām visaugstāko NPV ģenerē Igaunijas saimniecības un 3 no 7 Latvijas saimniecības. Savukārt vidēji uz 1 ha LIZ situācija ir atšķirīga, līdzīgi kā ar izlaidi – Polijas agroklimatiskie apstākļi ļauj iegūt saimniecībām lielāku NPV no platības vienības specializācijās, kur tieši zeme ir galvenais resurss.

Savukārt darbaspēka efektivitāte ir Igaunijas stiprā puse – 6 no 7 specializācijām tiek demonstrētas attiecīgu specializāciju augstākās NPV vērtības, īpaši izteikti laukkopībā, piena lopkopībā un jauktas specializācijas saimniecības.

4.3.5 Saņemtais atbalsts

Šajā sadaļā apskatīti kopējā saņemtā atbalsta rādītāji pa gadiem, ietverot gan ražošanas, gan ieguldījumu atbalstu. Detalizētāk par katru atbalsta veidu var aplūkot <https://sudat.arei.lv/Login.aspx?ReturnUrl=%2f>.

Laukkopības specializācijā visstraujākais atbalsta apjoma pieaugums ir noticis Igaunijas saimniecībās – kopš 2015. gada tas ir pieaudzis par 71% un sasniedzis EUR 44.6 tūkst., kas ir augstākais rādītājs. Latvijas saimniecībās tas ir pieaudzis nedaudz lēnāk par 26% un 2021. gadā atpaliek no Igaunijas līmeņa gandrīz 2 reizes. Pārējās valstīs pieauguma temps un atbalsta summa ir zemākas.

Dārzenkopībā Latvijas saimniecībās atbalsta apjoms ir samazinājies par 52%, Polijā un Lietuvā samazinājums sasniedza attiecīgi 25% un 11%, bet Igaunijā tas ir pieaudzis 2.5 reizes (jāatzīmē, ka pieaugums notika tieši 2021. gadā). Likumsakarīgi, ka Igaunijā atbalsta apjoms ir vislielākais arī absolūtā izteiksmē – 9,9 tūkst. EUR, bet Latvijā un Polijā šis rādītājs nesasniedz pat 2,0 tūkst. EUR.

Ilggadīgo kultūru specializācijā saimniecību vidējais atbalsta apjoms visstraujāk audzis Latvijā par 85%, gandrīz tik pat straujš pieaugums ir arī Lietuvā – 82%. Polijā un Igaunijā tas ir samazinājies. Absolūtajos skaitļos Lietuvā vidējais atbalsta apjoms saimniecībā ir visaugstākais – 20,7 tūkst. EUR, bet viszemākais Polijā – 2,4 tūkst. EUR.

Piena lopkopībā Latvijas saimniecībās atbalsta apjoms ir nebūtiski samazinājies, bet pārējās valstīs tas ir audzis par 16% - 85%. Igaunijā atbalsta vidējais apjoms saimniecībā ir visaugstākais – 101,6 tūkst. EUR, no kura Latvija atpaliek 6 reizes, bet pārējās valstīs vēl vairāk.

Ganību mājlopu specializācijā, līdzīgi kā iepriekš apskatītajā piena lopkopībā, Latvijas saimniecībās atbalsta apjoms ir samazinājies (-9%), bet pārējās valstīs tas ir audzis. Absolūtajā izteiksmē Igaunijas saimniecībās atbalsta apjoms ir vislielākais, sasniedzot 26 tūkst. EUR, no kura Lietuva un Latvija nedaudz atpaliek (attiecīgi 23,1 tūkst. EUR un 21,0 tūkst. EUR, bet Polijā līmenis ir būtiski zemāks – 8,1 tūkst. EUR).

Cūkkopībā/putnkopībā Lietuvas un Latvijas rādītāji ir ļoti svārstījušies, tikmēr Igaunijā atbalsta apjoms ir palielinājies 4.3 reizes, sasniedzot 102,2 tūkst. EUR, kas vairākkārtēji pārsniedz visu pārējo valstu attiecīgo rādītāju – Latvijā 28,1 tūkst. EUR, Lietuvā 26,8 tūkst. EUR, Polijā 10,6 tūkst. EUR. Jāatzīmē, ka šāds atbalsta lēciens Igaunijā ir noticis tieši 2021. gadā.

Jauktas specializācijas saimniecībās arī vislielākā atbalsta summa ir Igaunijas saimniecībās, tā ir pieaugusi kopš 2015. gada par 72% un sasniedza 44,2 tūkst. EUR. Atbalsta apjoms ir audzis arī pārējās valstīs, tomēr tas ir 3 līdz 6 reizes zemāks par Igaunijas līmeni.

4.3.5.tabula. Saņemtais atbalsts sadalījumā pa specializācijām, vidēji 2015.-2021.g.

Specializācija	Igaunija	Latvija	Lietuva	Polija
	Atbalsts vidēji uz 1 saimniecību, EUR			
Laukkopība	34904	23400	14881	6767
Dārzenkopība	5253	6225*	7153	1872
Ilggadīgās kultūras	12830	13117*	15384	2846
Piena lopkopība	78452	17783	13086	9470
Ganību mājlopi	21684	22688	19514	7660

Cūkkopība un putnkopība	49601	50385*	21650	10545
Jaukta specializācija	31887	14140	11877	6170
Atbalsts vidēji uz 1 ha LIZ, EUR				
Laukkopība	208	225	210	293
Dārzenkopība	536	976*	481	334
Ilggadīgās kultūras	542	528*	573	336
Piena lopkopība	269	332	382	385
Ganību mājlopi	248	306	440	405
Cūkkopība un putnkopība	899	1288*	517	313
Jaukta specializācija	247	291	297	323
Izlaide uz atbalsta 1 EUR				
Laukkopība	3.29	3.62	3.72	3.49
Dārzenkopība	22.93	61.61*	8.18	29.54
Ilggadīgās kultūras	2.45	4.03*	1.12	8.01
Piena lopkopība	6.76	3.14	2.69	5.21
Ganību mājlopi	1.31	1.30	1.02	2.10
Cūkkopība un putnkopība	15.63	8.33*	21.07	26.83
Jaukta specializācija	3.96	2.59	3.40	4.27
*- dati iegūti no SUDAT un ir nepietiekami reprezentatīvi				

Avots: autoru aprēķins pēc FADN un SUDAT datiem

Analizējot vidējos rādītājus par periodu no 2015.-2021.g. (skat. 4.3.5. tabula), ir jāņem vērā, ka atbalsta maksājumus var vērtēt no 2 skatu punktiem:

- Atbalsta saņēmēja skatu punkts, atbilstoši kuram lielāks atbalsta maksājums ir labāks, jo vairo saņēmēja labklājību (4.3.5.tabulā iekrāsots ar pelēko toni);
- Nodokļa maksātāja skatu punkts, atbilstoši kuram par efektīvāko risinājumu tiek uzskatīts tāds, kas ļauj sasniegt mērķi ar zemāko publisko līdzekļu ieguldījumu (iekrāsots ar zaļo toni).

Vērtējot atbalsta apmēru uz 1 saimniecību, ir redzams, ka vislielāko atbalsta summu iegūst Igaunijas piena lopkopības saimniecība, tomēr vispārējā tendence ir tāda, ka visvairāk saņem cūkkopības/putnkopības saimniecības, bet vismazāk dārzenkopības specializācijas saimniecības. Polijā atbalsta apjoms uz saimniecību ir vismazākais katrā no specializācijām.

Pārrēķinot atbalsta apjomu uz LIZ platību var redzēt, ka visaugstākais līmenis ir bijis Latvijas cūkkopības/putnkopības saimniecībās un arī dārzenkopības specializācijas saimniecībās – attiecīgi 1288 EUR un 976 EUR. Savukārt visu specializāciju vismazākie maksājumi ir konstatēti Igaunijas un Polijas saimniecībās.

Analizējot to, cik lielu izlaidi spēj ģenerēt viens atbalsta maksājumu euro, var konstatēt, ka kopumā vislabākā izlaide/atbalsta attiecība ir cūkkopībā/putnkopībā un dārzenkopībā (Polijā arī dārzkopībā). Viszemākais izlaides/atbalsta attiecības līmenis ir ganību mājlopu specializācijā.

Visās valstīs visaugstāko NPV uz 1 atbalsta euro nodrošina dārzenkopības saimniecības, starp kurām izceļas Latvijas rādītājs. Savukārt visas pārējās specializācijās augstākos rādītājus demonstrē Polijas saimniecības.

4.4. Nozares devums tautsaimniecībai

Lauksaimniecības specializāciju atdevi būtu ieteicams vērtēt kompleksi, ņemot vērā vairākus kritērijus:

- *Zemes apsaimniekošana* – kamēr nav noteikti citi politiski mērķi, ir svarīgi saglabāt LIZ apsaimniekošanu, lai nepieļautu to aizaugšanu. Ir pamats uzskatīt, ka specializācija ar saimniecības lielāku apsaimniekotās LIZ platību sniedz lielāku ieguldījumu zemes apsaimniekošanas mērķa sasniegšanai. Šajā gadījumā netiek vērtēts vides efekts – piesārņojums, monokultūras riski utt., kam būtu nepieciešama vides ekspertu diskusija un, iespējams, papildus rādītāja izveide;
- *Labklājība* – saimniecības nodrošina darba vietas un atalgojumu tajās nodarbinātām personām, tādējādi veicinot arī lauku apdzīvotību. Ņemot vērā ražošanas efektivitātes pieauguma tendenci un to, ka tā turpināsies arī nākotnē (varam piesaukt Igaunijas piemēru), būtu nepareizi izmantot tikai darbaspēka ieguldījumu, jo tās nākotne samazināsies. Tāpat ir svarīgi ievērtēt, kādu ienākuma līmeni nodrošina katra specializācija. Ņemot vērā abus šos faktorus, labklājības aspekta novērtēšanai piedāvājam izmantot katras specializācijas vidējās saimniecības algas fondu;
- *Fiskālais efekts* – saimniecības kā jebkurš cits saimnieciska darba veicējs solidāri piedalās valsts budžeta veidošanā atbilstoši attiecīgam nodokļu režīmam. Tāpat tam attiecīgas normatīvās bāzes ietvaros ir tiesības arī saņemt nodokļu atvieglojumu un atbalsta maksājumus. No sabiedrības viedokļa pozitīvāk tiek vērtēts tāds saimnieciskais subjekts vai nozare, kam ir lielāka nodokļu un atbalsta attiecība;
- *Ražošanas efektivitāte* – ir svarīgs priekšnosacījums saimniecību/specializācijas konkurētspējai. Šim nolūkam piedāvājam izmantot izlaides un darba ieguldījuma attiecību, kas parāda, kādu produkcijas vērtību spēj radīt viens no būtiskākajiem ražošanas faktoriem – cilvēka darbs.

Lai iegūtu katrai specializācijai kopējo vērtējumu, kas ietvertu sevī visus iepriekš izvirzītus aspektus, katrā no tiem tika aprēķināti koeficienti. Ņemot par piemēru 2021. gada datus (skat. 4.3.6. tabulu), katram no četriem rādītājiem tika aprēķināts koeficients, attiecinot katras specializācijas attiecīgo rādītāju pret maksimālo (labāko) vērtību. Piemēram, laukkopības saimniecības vidējā LIZ platība ir 115.2 ha, kas ir vislielākais rādītājs, tāpēc tā iegūst koeficientu 1. Visas pārējās specializācijās koeficients ir mazāks par 1 tieši tik lielā mērā, cik attiecīgās specializācijas vidējā LIZ platība mazāka par laukkopības LIZ vidējo platību. Tādā veidā ir iegūti 4 koeficienti katrā specializācijā, bet to kopsumma veido attiecīgās specializācijas reitingu.

4.3.6. tabula. Reitinga aprēķins specializācijām 2021. gadā

Specializācija	LIZ		Algas fonds		Nodokļi/atbalsts		Izlaide uz 1 PLE		Reitings
	ha	koefic.	EUR	koefic.	EUR	koefic.	EUR	koefic.	
<i>Visas saimniecības</i>	<i>71.7</i>	<i>0.6</i>	<i>8597</i>	<i>0.2</i>	<i>0.33</i>	<i>0.0</i>	<i>42652</i>	<i>0.5</i>	<i>1.4</i>
Laukkopība	115.2	1.0	9434	0.3	0.10	0.0	62364	0.8	2.0
Dārzenkopība	5.05	0.0	35602	1.0	10.97	1.0	42059	0.5	2.5

Ilggadīgas kultūras	77.91	0.7	28988	0.8	0.59	0.1	26028	0.3	1.9
Piena lopkopība	50.35	0.4	8208	0.2	0.56	0.1	34757	0.4	1.1
Ganību mājlopi	63.04	0.5	1972	0.1	0.14	0.0	21377	0.3	0.9
Cūkkopība un putnkopība	24.76	0.2	36109	1.0	1.52	0.1	81376	1.0	2.4
Jaukta augkopība	14.81	0.1	5559	0.2	0.75	0.1	17525	0.2	0.6
Jaukta lopkopība	23.6	0.2	63	0.0	0.11	0.0	10417	0.1	0.3
Jaukta specializācija	51.27	0.4	6628	0.2	0.46	0.0	30178	0.4	1.0

Avots: autoru aprēķins

Izmantojot iepriekš aprakstīto pieeju, tika aprēķināti specializāciju reitingi, sākot no 2015. gada (4.3.7.tabula). Atbilstoši šiem aprēķiniem, visaugstākais reitings ir iegūts dārzenkopībai, aiz kuras seko cūkkopība/putnkopība un laukkopība. Šī pētījuma kontekstā varam uzskatīt, ka specializācija ar visaugstāko reitingu **potenciāli** spēj nodrošināt visaugstāko devumu Latvijas tautsaimniecībai.

4.3.7. tabula. Aprēķinātie specializāciju reitingi pa gadiem

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Vidēji
<i>Visas saimniecības</i>	<i>0.8</i>	<i>1.0</i>	<i>1.1</i>	<i>1.1</i>	<i>1.1</i>	<i>1.2</i>	<i>1.4</i>	<i>1.1</i>
Laukkopība	1.3	1.6	1.6	1.6	1.5	1.7	2.0	1.6
Dārzenkopība	1.9	2.4	2.6	2.7	2.6	2.6	2.5	2.5
Ilggadīgas kultūras	0.4	0.5	0.7	0.8	0.6	0.6	1.9	0.8
Piena lopkopība	0.7	0.8	0.9	0.9	0.9	0.9	1.1	0.9
Ganību mājlopi	0.7	0.9	0.8	0.8	0.9	0.9	0.9	0.8
Cūkkopība un putnkopība	2.5	2.5	1.6	2.2	2.1	2.2	2.4	2.2
Jaukta augkopība	0.3	0.4	0.4	0.4	0.5	0.7	0.6	0.5
Jaukta lopkopība	0.2	0.2	0.3	0.4	0.3	0.3	0.3	0.3
Jaukta specializācija	0.6	0.8	0.8	0.9	0.9	0.9	1.0	0.8

Avots: autoru aprēķins

5. SECINĀJUMI UN IETEIKUMI

Secinājumi

Viens no galvenajiem šī pētījuma darba uzdevumiem ir rādītāju un metodikas izvēle atbalsta atdeves novērtēšanai. Pētījuma ietvaros tika konstatēts, ka dati ir pieejami fragmentāri, no atšķirīgiem avotiem un ar atšķirīgām to apkopošanas metodēm.

VID apkopotā informācija sniedz informāciju par nodokļu maksātājiem, kas atbilstoši NACE 2.red. ir definējuši savu darbību kādā no lauksaimniecības darbības veidiem (4 zīmju detalizācijas līmenis). Tomēr VID neadministrē pilnīgi visus nodokļus – nekustamā īpašuma nodoklis, kas lauksaimniecībā ir ļoti būtiska izmaksu pozīcija, nav uzskaitīts. Tas tiek maksāts pēc teritoriālas piederības attiecīgas pašvaldības budžetā, kas, ņemot vērā pašvaldību skaitu, samazina iespējas regulāri iegūt datus analītiskām vajadzībām, kas būtu sagatavoti pēc vienotas metodikas un savietojami arī ar VID datiem.

LAD apkopo datus par atbalsta saņēmējiem, tomēr tas negrupē tos ne pēc NACE 2.red., ne pēc SUDAT klasifikācijas. Līdz ar to ir pieejami dati par ikgadējiem atbalsta maksājumiem sadalījumā pa atbalsta pasākumu veidiem un par saņēmēju skaitu, bet tā nav izmantojama šī pētījuma vajadzībām.

FADN dati sniedz priekšstatu par specializācijām, balstoties uz SUDAT izejas datiem, tomēr Latvijas gadījumā atkarībā no gada ir pieejami dati par 4-5 specializācijām no 7. Tāpat dati par visu aprēķināto nodokļu summu netiek apkopoti, tiek apskatīti tikai ražošanas nodokļi.

Pētījumā gaitā tika izmantoti vairāki informācijas avoti, kas papildināja viens otru, jo neviens no tiem nesniedza datus par pilnīgi visiem pētījuma aspektiem. Iztrūkstoši informācijas fragmenti tika papildināti ar aprēķinātām vērtībām, kas balstās uz pieņēmumiem.

Ņemot vērā iepriekš minēto, secinājumi norāda uz tendencēm, tos nav korekti izmantot kategorisku spriedumu formulēšanai.

Latvijas lauksaimniecības datu salīdzinājums ar citām valstīm ir veikta ar FADN datu palīdzību. Var secināt, ka kopumā nevienā no rādītājiem un nevienā no specializācijām Latvija nepretendē uz līderpozīcijām, bet vienlaikus arī nedemonstrē zemākos rādītājus. Kopš 2015. gada attīstība vidējās platības un darbaspēka ieguldījuma ziņā ir notikusi galvenokārt laukkopībā un ilggadīgo kultūru specializācijās. Pārējās nozarēs samazinās gan vidējā saimniecības platība, gan darbaspēks. Tas liecina par strukturālām pārmaiņām par labu augkopībai.

Ražošanas resursu efektivitātes (izlaide un neto pievienotā vērtība uz platības vai darbaspēka vienību) ziņā Latvijas saimniecības gandrīz visās specializācijās atpaliek no Polijas, ja rādītāji tiek attiecināti uz 1 ha LIZ, vai no Igaunijas, ja tie tiek attiecināti pret darbaspēka vienībām. Tas liecina par to, ka Polija prot izmantot savas agroklmatiskas priekšrocības pat, neskatoties uz vidēji mazāku saimniecību lielumu, iegūstot lielākas ražas un vērtības no galvenā resursa - zemes. Savukārt specializācijā, kurā zemes resursam ir margināla nozīme – cūkkopība/putnkopība – Polija zaudē savas priekšrocības.

Savukārt Igaunija demonstrē krietni intensīvāku saimniekošanas modeli, salīdzinot ar pārējām valstīm. Tas izpaužas gan saimniecību lielākās platībās, gan arī augstākā darba ražīgumā, rēķinot uz 1 PLE. Piena lopkopībā Igaunijā šis rādītājs ir 3.4 reizes augstāks par Latvijas, bet laukkopībā gandrīz 2 reizes. Pārējās valstīs šis rādītājs ir vēl zemāks.

Atbalsta politika Latvijā būtiski neatšķiras no pārējo valstu pieejas – maksājumi uz 1 ha, salīdzinot ar citām valstīm, svārstās vidēji diapazonā +/-20% - Latvijas rādītājs gan atpaliek no augstākā līmeņa, taču ir lielāks par minimālo. Izņēmumi ir dārzenkopība un cūkkopība/putnkopība, tomēr šo specializāciju rādītāju reprezentativitāte ir diskutējama maza izlases apjoma dēļ.

Gan VID, gan SUDAT datu analīze apstiprina, ka lauksaimniecības kopējā finansiālā atdeve samazinās – gan kopējā nodokļu bilance, gan vidējie saimniecību nodokļu apjomi rādītāji uzrāda lejupejošu tendenci. Lielāko nodokļu maksātāju vidū ir cūkkopība/putnkopība, dārzenkopība, piena lopkopība, savukārt zemākos rādītājus demonstrē laukkopība. Atbilstoši VID datiem, laukkopībā nodokļu bilance ir negatīva, tomēr SUDAT dati līdz 2021.gadam demonstrē bilances kritumu, bet tā joprojām ir pozitīva.

Nodokļu maksājumiem ir arī reģionālais aspekts – visvairāk no pēdējo gadu tendences cieš valsts budžets, jo pieaug PVN priekšnodokļa slogs. Savukārt pašvaldību budžeti saņem aizvien vairāk, jo IIN un NĪN apjomi pieaug (IIN tiek maksāts pēc deklarētās dzīves vietas, NĪN pēc īpašuma teritoriālās piederības).

Kompleksi vērtējot lauksaimniecības specializācijas virzienu devumu Latvijas tautsaimniecībai atbilstoši pētījumā izstrādātai metodikai, ir konstatēts, ka potenciāli augstākais devums ir dārzenkopības specializācijas saimniecībām, kurām seko cūkkopība/putnkopība un laukkopība.

Ieteikumi

Ņemot vērā iepriekš secināto, būtu ieteicams pilnveidot datu uzskaiti, kas uzlabotu atdeves analīzes veikšanas ātrumu un kvalitāti, nodrošinātu analīzes regularitāti un iespēju redzēt iegūto rezultātu dinamiku:

- SUDAT izlases papildināšana, īpaši mazajās izlasēs – dārzenkopības, ilggadīgo kultūru, cūkkopības/putnkopības specializācijās. Tas paaugstinās datu reprezentativitāti, ļaujot ar lielāku ticamības pakāpi attiecināt SUDAT datu analīzi uz visām Latvijas saimniecībām;
- LAD atbalsta saņēmēju datu izmantošana – pilnveidot LAD klientu/atbalsta saņēmēju datu bāzē iekļaujamo datu apjomu, iekļaujot datus par atbalsta saņēmēju piederību kādai no specializācijām, nomaksātu nodokļu apjomu u.c.

Lauksaimniecības sektoru/specializāciju snieguma tautsaimniecībai novērtēšanai iesakām izmantot 4.4. nodaļā aprakstīto daudzfaktoru ranžēšanas metodi, iekļaujot tajā šādus sociāli ekonomiskos rādītājus:

- Apsaimniekotā LIZ platība;
- Algas fonds;
- Aprēķināto nodokļu un saņemtā atbalsta attiecība;
- Izlaides vērtība uz 1 PLE.

Atbilstoši nozares attīstības un atbalsta pasākumu mērķiem rādītājus var mainīt vai papildināt, ir iespējams izmantot arī papildus svarus rādītājiem, kas ir īpaši nozīmīgi.

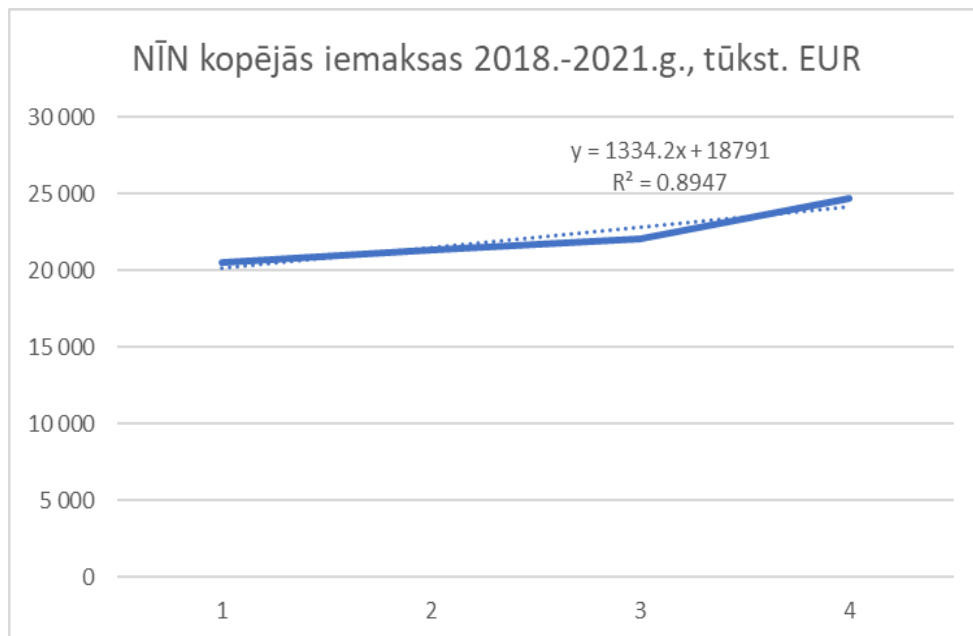
Jau tuvākajā laikā būtu ieteicams apsvērt iespēju papildināt šos 4 rādītājus ar piekto, lai ietvertu arī vides pakalpojuma komponenti, lai vērtētu vides piesārņojuma mazināšanas un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas mērķus. Šim nolūkam būtu nepieciešama diskusija gan ar nozares pārstāvjiem, gan ar vides ekspertiem.

Par informācijas avotiem šo rādītāju ieguvei kalpos SUDAT dati, līdz ar to šo datu kvalitāte un reprezentativitāte būtiski ietekmēs analīzes rezultātus. Tomēr ir

ieteicams datu vākšanai izmantot papildināto LAD klientu datu bāzi, kas apkopo atbalsta saņēmēju informāciju. Ja tiks iegūti dati no katra atbalsta saņēmēja, tas nodrošinātu pietiekošu informācijas apjomu, sniedzot vispilnīgāko priekšstatu par atbalsta atstāto efektu. Tāpat tas pavērtu arī iespēju veidot katra atbalsta saņēmēja individuālo reitingu.

6. PIELIKUMI

1.Pielikums. NĪN Regresijas analīzes rezultāti

2.pielikums. Galveno rādītāju laika rindas

LIZ	(EE) Igaunija	(LT) Lietuva	(LV) Latvija	(PL) Polija
(1) Laukkopība				
2015	157.35	75.4	97.04	21.47
2016	161.83	75.69	97.02	22.06
2017	162.12	74.4	94.98	22.65
2018	175.02	72.57	111.9	24.22
2019	175.96	66.35	108.14	24.37
2020	168.29	67.02	109.03	23.68
2021	173.35	65.74	110.29	23.44
(2) Dārzenkopība				
2015	12.86	23	5.15	6.94
2016	11.23	16.52	5.19	5.52
2017	10.29	17.56	6.7	5.28
2018	9.26	13.19	8.88	5.39
2019	8.14	11.41	6.78	5.41
2020	9.07	10.45	6.91	5.36
2021	7.78	12.05	5.05	5.38
(3) Ilggadīgās kultūras				
2015	34.57	23.08	24.14	9.27
2016	24.72	23.1	20.31	9.52
2017	25.78	32.81	22.9	8.99
2018	22.71	30.13	27.53	8.38
2019	23.06	23.41	27.82	7.77
2020	18.19	28.99	26.14	7.72
2021	16.61	26.53	25.22	7.72
(4) Piena lopkopība				
2015	242.83	27.81	54.44	22.9
2016	238.33	30.39	53	22.08
2017	248.58	29.54	52.56	23.51
2018	333.8	39.27	55.38	26.49
2019	331.58	38.47	52.43	26.64
2020	331.38	37.62	54.34	25.84
2021	312.44	36.6	52.53	24.84
(5) Ganību mājlopi				
2015	80.75	42.18	76.66	17.69
2016	76.16	46.99	78.08	17.81
2017	78.66	46.36	73.85	17.46
2018	97.15	42.76	70.4	20.34
2019	101.2	45.73	74.49	19.56
2020	92.64	40.92	74.78	19.94
2021	84.98	45.49	70.05	19.52
(6) Cūkkopība un putnkopība				
2015	77.7	0	48.53	27.53
2016	57.54	45.43	41.18	36.8
2017	63.15	100.19	25.8	36.55
2018	41.11	84.51	50.11	34.48
2019	47.41	47.66	40.34	34.35
2020	42.54	0	43.13	35.03
2021	56.97	15.35	24.76	31.1
(7) Jaukta special-ja				
2015	130.73	35.33	49.54	16.74
2016	112.82	37.86	46.49	17.16
2017	128.19	38.44	47.66	17.42
2018	115.37	42.26	49.59	20.52
2019	134.32	42.48	49.99	20.6
2020	138.67	40.46	48.26	20.49
2021	144.01	43.16	48.57	20.77

PLE	(EE) Igaunija	(LT) Lietuva	(LV) Latvija	(PL) Polija
(1) Laukkopība				
2015	1.24	1.71	1.88	1.44
2016	1.3	1.64	1.87	1.4
2017	1.38	1.56	1.76	1.38
2018	1.43	1.54	1.99	1.36
2019	1.42	1.47	1.91	1.31
2020	1.27	1.43	1.9	1.3
2021	1.25	1.41	1.9	1.27
(2) Dārzenkopība				
2015	1.83	3.34	6.28	2.81
2016	1.74	2.44	8.09	2.94
2017	1.63	2.4	10.7	2.73
2018	1.82	2.38	9.13	2.54
2019	3.04	2.57	12.03	2.41
2020	2.91	2.49	7.6	2.34
2021	2.9	1.96	3.86	2.28
(3) Ilggadīgās kultūras				
2015	0.89	1.71	1.62	2.09
2016	0.72	1.42	1.75	2.13
2017	0.83	1.46	1.9	1.92
2018	0.84	1.41	2.28	1.99
2019	1.59	1.4	2.38	1.87
2020	0.59	1.36	2.61	1.81
2021	0.65	1.24	2.72	1.79
(4) Piena lopkopība				
2015	5.02	1.61	2.07	1.84
2016	4.89	1.7	2	1.76
2017	5.25	1.61	2.06	1.86
2018	6.48	1.75	2.19	1.87
2019	6.27	1.66	2.02	1.86
2020	6.19	1.58	1.97	1.83
2021	5.72	1.51	1.98	1.83
(5) Ganību mājlopi				
2015	1.21	1.49	1.49	1.44
2016	1.15	1.39	1.51	1.45
2017	1.21	1.4	1.45	1.4
2018	1.24	1.46	1.48	1.53
2019	1.22	1.33	1.33	1.49
2020	1.14	1.31	1.42	1.5
2021	1.06	1.25	1.4	1.47
(6) Cūkkopība un putnkopība				
2015	4.47	0	4.66	2.57
2016	4.39	5.53	6.05	2.36
2017	5.07	9.39	3.75	2.42
2018	6.61	8.87	5.41	2.79
2019	6.52	8.42	4.62	2.64
2020	6.38	0	4.56	2.55
2021	6.79	5.69	2.97	2.55
(7) Jaukta specializācija				
2015	2.31	1.71	1.75	1.56
2016	1.88	1.69	1.72	1.55
2017	1.96	1.6	1.8	1.55
2018	1.62	1.78	1.74	1.6
2019	1.8	1.75	1.63	1.56
2020	1.81	1.71	1.62	1.53
2021	1.82	1.69	1.64	1.58

IZLAIDE	(EE) Igaunija	(LT) Lietuva	(LV) Latvija	(PL) Polija
(1) Laukkopība				
2015	107483	58445	79177	22146
2016	84444	46847	68424	19467
2017	104672	55893	69069	21429
2018	102962	46726	75669	23353
2019	132675	51036	93326	24241
2020	128672	63487	102114	24241
2021	142196	64655	104827	30484
(2) Dārzenkopība				
2015	45484	79994	224573.52	69536
2016	48740	62529	277877.89	63096
2017	56804	59044	479110.21	56390
2018	66445	51299	426875	53046
2019	233398	60645	692036	51974
2020	200297	53960	421808	47881
2021	192060	42346	162349	45155
(3) Ilggadīgās kultūras				
2015	27174	18950	26097.42	27744
2016	16386	17806	28975.66	23896
2017	17150	22795	49956.86	24510
2018	38348	14111	47493	17884
2019	65656	12313	56763	19934
2020	24300	11041	83320	22810
2021	31261	23964	77480	22699
(4) Piena lopkopība				
2015	346127	23177	43905	35286
2016	328867	23566	43681	33873
2017	453399	28818	53851	46215
2018	597139	39766	58953	53180
2019	653925	41704	57594	55704
2020	661380	42436	62721	54678
2021	671549	46757	69705	66685
(5) Ganību mājlopi				
2015	24084	18360	27961	14369
2016	23864	18908	28737	12142
2017	29790	18757	28991	13570
2018	33105	20403	30328	16183
2019	30448	20097	30813	16686
2020	28459	21142	29354	16723
2021	29148	21721	30407	23107
(6) Cūkkopība un putnkopība				
2015	483475	0	453697.91	218813
2016	424365	292127	565334.33	177717
2017	569054	722056	299618.42	204130
2018	973825	892096	430055.08	333504
2019	1111428	793474	488486	360475
2020	979114	0	458260	333039
2021	886420	494147	241687	352587
(7) Jaukta specializācija				
2015	132395	29779	32948	20548
2016	99736	28730	28545	20603
2017	128703	33812	36352	22689
2018	103003	38665	33049	26856
2019	132885	44123	38546	28653
2020	138978	45148	41611	28365
2021	148750	62759	45675	36743

NPV	(EE)			
	Igaunija	(LT) Lietuva	(LV) Latvija	(PL) Polija
(1) Laukkopība				
2015	28747	25522	26273	8747
2016	18212	13920	20959	8060
2017	34222	21601	24552	9385
2018	27144	14373	20131	10692
2019	50974	19826	31415	10893
2020	52670	32762	38926	11650
2021	60797	30898	36352	16476
(2) Dārzenkopība				
2015	14753	34320	64824.98	30906
2016	14971	29791	82284.25	25233
2017	16982	26230	151274.57	21872
2018	23497	29626	132178	21904
2019	89332	36981	230887	23250
2020	63936	29753	161695	23547
2021	60876	21297	57997	20712
(3) Ilggadīgās kultūras				
2015	10515	14837	11412.01	13792
2016	5164	20268	16333.05	9806
2017	7528	21872	29179.53	10977
2018	14207	11525	27826	6783
2019	26572	11149	34147	9773
2020	7243	11422	44627	12501
2021	13423	24678	34252	12224
(4) Piena lopkopība				
2015	81681	7931	15362	14179
2016	55606	7838	16069	14967
2017	154953	11080	22112	23920
2018	146079	13398	21581	25001
2019	180613	14676	20252	25761
2020	179609	17972	25534	25480
2021	176726	20049	22419	30188
(5) Ganību mājlopi				
2015	9393	12400	16546	6410
2016	6861	14045	19117	5726
2017	12552	11286	15452	6435
2018	11424	11529	15771	8095
2019	9713	9433	13975	8025
2020	12771	11386	14173	8824
2021	13207	12184	14619	10351
(6) Cūkkopība un putnkopība				
2015	34642	0	101993.35	48454
2016	76954	58407	169451.77	47818
2017	178906	142086	96919.49	54562
2018	215682	114022	71544	65233
2019	285504	169641	159895	102212
2020	182823	0	105157	68570
2021	106420	16047	36259	76242
(7) Jaukta specializācija				
2015	30737	11235	12626	5521
2016	13919	12472	14178	6282
2017	44066	14151	15346	8043
2018	28400	12705	9947	8366
2019	38344	17661	13470	9927
2020	42482	19362	17691	10373
2021	55959	26383	17830	13926

ATBALSTS	(EE)			
	Igaunija	(LT) Lietuva	(LV) Latvija	(PL) Polija
(1) Laukkopība				
2015	26123	14177	19363	5676
2016	27158	15001	20834	6260
2017	31815	15367	22586	6679
2018	36556	15828	27514	7433
2019	38309	13774	24303	7494
2020	39783	14553	24874	7046
2021	44587	15467	24331	6783
(2) Dārzenkopība				
2015	4045	8184	3773.31	2217
2016	4308	7333	6151	1798
2017	4114	8227	6686.8	1708
2018	5258	5818	10052	1851
2019	4362	6054	10469	1731
2020	4793	7179	4612	2142
2021	9888	7279	1829	1655
(3) Ilggadīgās kultūras				
2015	15151	11393	8127.69	3329
2016	13605	12344	10115.15	3273
2017	11410	15497	11218.9	3228
2018	11148	16678	14115	2657
2019	12017	15044	12917	2598
2020	12954	16016	20277	2484
2021	13522	20714	15048	2350
(4) Piena lopkopība				
2015	54861	8726	16838	8419
2016	44577	12973	17943	8268
2017	75217	10346	16009	9033
2018	87581	14329	18169	10124
2019	90586	13865	17433	10336
2020	94752	16767	21556	10355
2021	101589	14599	16532	9755
(5) Ganību mājlopi				
2015	16967	17075	23047	5857
2016	14475	19437	25632	7041
2017	18114	19143	22003	6918
2018	24342	18945	22549	8713
2019	25617	19871	21218	8296
2020	26247	19010	23379	8713
2021	26026	23115	20991	8081
(6) Cūkkopība un putnkopība				
2015	23931		79827.23	7918
2016	21537	18913	68160.36	10990
2017	48410	28329	41978.57	10899
2018	67457	20361	45881	10958
2019	49556	13878	36641	10333
2020	34137		52074	12108
2021	102179	26771	28132	10608
(7) Jaukta specializācija				
2015	25667	8344	12309	4723
2016	20868	10866	16648	5208
2017	31652	11006	14707	5585
2018	29584	11818	14613	6826
2019	33734	12059	13271	6967
2020	37547	14276	14726	7157
2021	44154	14770	12705	6723

3.pielikums. Galveno rādītāju izmaiņas 2021.g. pret 2015.g., %

Specializācija	LIZ	PLE	Izlaide	NPV	Atbalsts
Laukkopība	114%	101%	132%	138%	126%
Dārzenkopība	98%	61%	72%	89%	48%
Ilggadīgās kultūras	104%	168%	297%	300%	185%
Piena lopkopība	96%	96%	159%	146%	98%
Ganību mājlopi	91%	94%	109%	88%	91%
Cūkkopība un putnkopība	51%	64%	53%	36%	35%
Jaukta specializācija	98%	94%	139%	141%	103%

Avots: FADN

Saskaņā ar aprēķiniem, sešu gadu laikā progresu visos rādītājos ir sasniegušas tikai divas specializācijas – laukkopība un ilggadīgo kultūru specializācijas. Piena lopkopībā ir nedaudz samazinājusies gan vidējā platība, gan darba ieguldījums un atbalsta apjoms, tomēr būtiski ir augusi gan izlaide, gan arī neto pievienotā vērtība, kas norāda uz ražošanas efektivitātes pieaugumu. Vissliktākā situācija ir cūkkopībā/putnkopībā, kur ir noticis visu rādītāju kritums par 36- 65 %, tomēr ir vēlreiz jāuzsver, ka cūkkopības/putnkopības, dārzenkopības un ilggadīgo kultūru specializācijās izlases apjomi ir nelieli un jebkuras pārmaiņas izlases apjomā un/ vai struktūra var izraisīt būtiskas visu rādītāju svārstības.